

תשורה

ציוני הרך
בחיוו של הגאון
רבי חנניה יוסף
אייזנברג ז"ל
בעל ה'מחנה יוסף'

מזכרת משמחת הנישואין של
אהרן וחנה שיחיו בלינוב
יום הבהיר י"ד בכסלו ה'תשפ"ב

פתח דבר

אנו מודים לך' על כל הטוב אשר גמלנו, ובחסדו הגדול זיכנו בנשואי צאצאינו, החתן התמים אהרן והכלה המהוללה מ' חנה שיחיו.

התורה והברכה מובעת בזה לקרובינו וידידנו שיחיו אשר הואילו לשמוח אתנו יחדיו ביום שמחת לבכנו, ולברכנו, ולברך את הזוג יחדיו, בכרכת מזל טוב וחיים מאושרים כגשם וברוח.

כשמחה וכטוב לבב, עפ"י המנהג אשר יסודתו כהררי קודש כפי שנהג כ"ק אדמו"ר הריי"צ בחתונת הוד כ"ק אדמו"ר זי"ע, ביום בהיר זה, י"ד בכסלו, לפני צ"ג שנה.

הננו להגיש בזה תשורה מיוחדת שנערכה ע"י החתן שיחי, לזיכרון טוב, הכוללת:

א. פרשת ימי חייו של סב החתן הגאון החסיד הרב חנניה יוסף אייזנבך זצ"ל שהלך לעולמו בשנה האחרונה. אשר מסכת חייו הינה עדות מופת לחיי תורה וחסידות המיוסדים על בסיס איתן של התקשרות וכיטול לרבותינו נשיאנו הקדושים ולרצונם. בפרק זה מובאים מענות קודש ועדיויות שונות המתפרסמות כאן לראשונה.

ב. פלפול הלכתי עמוק בגדר ה"תנאים" שנכתב ע"י הגה"ח משה דובער ריבקיין ע"ה, ראש ישיבת 'תורה ודעת' שכניו יודק. פלפול זה, נתגלה ע"י הגאון החסיד הרב חנניה יוסף אייזנבך זצ"ל ונשמר על ידו מתוך כוונה להוציא לאור בשמחת צאצאיו ולזכותם והינו מתפרסם כאן לראשונה.

אנו תפילה להשי"ת, שזכות אבות - חסידים ומקושרים כאילנא דחייא - תעמוד לבניהם אחריהם, ובמיוחד לחתן ולכלה שיחיו המייסדים ביום זה את ביתם לאור דרכי אבותיהם, להתברך בכל מילי דמיטב בגו"ר.

האל הטוב הוא יתברך, זיכנו אשר במהרה נשוב ולראות באור פני מלך חיים, ולשמוע דברי אלוקים חיים מפי כ"ק אדמו"ר זי"ע, בקיום היעוד "והקיצו ודגנו שוכני עפר" והוא בראשם. ומשמחה זו נלך לשמחה האמיתית בגאולה האמיתית והשלימה, "ושמחת עולם על ראשם".

מוקיריהם ומכבדיהם

משפחת הלפרין
בני עטרות.

משפחת בלינוב
ביתר עליות.

יום הבהיר י"ד בכסלו התשפ"ב
מאה ועשרים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר

ציוני הרך בחייו של הגאון רבי חנניה יוסף אייזנבך ז"ל בעל ה'מחנה יוסף'

סיפור חייו של הגאון החסיד הרב חנניה יוסף אייזנבך זצ"ל, מורכב מפרשות רבות שדי בכל אחת מהן בכדי לפרנס ספר עב כרס. למן הולדתו בירושלים של מעלה, דרך למדנותו המופלגת, ספריו וחיבוריו ששינו את ארון הספרים היהודי ועד פועלו כחייל מסור למען מלחמותיו של רבו הוד כ"ק אדמו"ר זי"ע על כבודו וכבוד תורתו, מסר את נפשו. קשריו המסועפים עם גדולי ישראל, רבנים וראשי ישיבות ושליחיותיו העלומות אליהם שחלקם המועט נגלה לנו, הנם רבים מכתוב, אך מן המעט שלוקט מורכבת יריעה זו בה נשזר סיפורו של האיש שאש התורה ואש ההתקשרות התמזגו בקרבו לכדי אש אחת בוערה שליהטה אחריה רבים.

בוצין בוצין מקטפיה ידיע

הרב חנניה יוסף אייזנבך נולד בכ"ד חשוון ה'תש"ד להוריו הרה"ג החסיד המפורסם הק' שמעון בן ציון שו"ב הי"ד, שהיה עוסק בתורה בשקידה עצומה ומפורסם ביראתו ובצדקותו. ולאמו הצדקנית, מגזע רבותינו הקדושים כ"ק אדמו"ר הזקן ובנו כ"ק האדמו"ר האמצעי זי"ע מרת חנה רעכיל - אשה רבת פעלים שרבים נהנו ממנה עצה ותושיה ואשר נודעה בהתקשרותה לרבי נשיא דורנו.

כשהיה הרב אייזנבך בן ארבע שנים פרצה מלחמת השחרור והשהות בשכונה ששכנה בצמוד לגבול הירדני הפכה למסוכנת, נוספה לכך העובדה שבית המשפחה שכן בקומתו העליונה של בניין המגורים בו דרו, והיה חשוף להפגזות הירדנים ממזרח. עקב כך, הטלטה המשפחה לשכונת בתי וורשה שם השתכנה בביתו של ידיד קרוב. הימים חלפו והמחסור במזון גבר,

בפני אבי המשפחה, הרב שמעון בן ציון לא נותרה ברירה ויחד עם אשתו יצא הוא לכיוון הבית ב'בית ישראל' בכדי להביא שק קמח, בדרכו מן הבית למאפייה סמוכה שעדיין פעלה עצר הוא בבית הוריו לדרוש בשלומם. אביו, הרה"צ רבי משה יהושע, נבהל למראה בנו הצועד ברחובות השוממים והפציר בו להיוותר בבית המוגן בזמן שהוא עצמו יקח את שק הקמח אל המאפייה. רק יצא האב והרעשה כבדה החלה, פגז התפוצץ בסמוך ורסיס ממנו עף אל פנים הבית ופצע את הרב שמעון בן ציון באופן אנוש, שעות מספר שכב הוא שותת דם עד שהשיב את נשמתו ליוצרה. ביומנו של לוחם משמר העם (נדפס בספר ההגנה כרך ג') נכתב: "אסיף שהרב שמעון ב"צ אייזנבך שכב פצוע על אלונקא וביקש למסור לילדיו שאם נגזר עליו למות שידעו שבכל החיים שלו לא העליב שום בן אדם ושהם ילכו בדרכיו".

עקב ההפגזות נקבר תחילה בקבורה זמנית, לאחר כשנה כשהעבירו אותו להר המנוחות נדהמו אנשי החברה קדישא לראות את גופו ואף את בגדיו שלמים כיום הקבורה ממש.

המלחמה תמה ואם המשפחה נותרה לבדה עם שמונת ילדיה שהגדול שבהם רק בגיל בר מצווה, במסירות עילאית גידלה מרת חנה רעכיל את בניה ובנותיה ושמרה עליהם נאמנים לדרך אביהם, דרך התורה והחסידות. כשבגרו האחים הגדולים, הרה"ג הרה"ח ר' יצחק צבי ע"ה ויבדלחט"א הרה"ג הרה"ח ר' שלום ליב שליט"א דאגו גם הם במסירות לחינוכם של אחיהם הקטנים. באותם שנים התחזקו הקשרים, שנטו עוד בעבר, בין האחים הצעירים ואמם עם נשיא הדור שמעבר לים הוד כ"ק אדמו"ר ז"ע.

לקראת בר המצווה שלו קיבל אחיו הגדול הרב יצחק צבי מכתב מהרבי בו בירך את הנער "ויהי רצון אשר אחיו חנניא יוסף שי' יקבל עליו עול מלכות שמים שלימה בהיכנסו לגיל עול מצוות, ומתוך בריאות הנכונה יגדל להיות חסיד ירא שמים ולמדן". במענה לשאלה אודות הזמן הנכון לתחילת הנחת התפילין כתב הרבי "במה שמעיר בהוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר (אשר בלוח היום יום) בנוגע לתחילת הנחת תפילין, שלא כתוב כמה זמן בדיוק יניחם בלי ברכה, ומהו הטעם בכלל להנחה בלא ברכה, יש לומר כפשוטו, שהוא עד שיתרגל הדק היטב לדייק בהנחתן, שתהיה מתאימה למצוותה, שבלאו הכי הרי זה ברכה לבטלה. וכיוון שלא הכל שווין בזה, לכן לא הוקבע בדיוק זמן ההנחה בלא ברכה".

סעודת בר המצווה נערכה ביום כ"ד בחשוון ה'תשי"ז. אך התאספו הנוכחים לסעודה הצנועה, עוד בטרם הספיק חתן האירוע לחזור על מאמר החסידות אותו שינן לקראתו, נפוצה הידיעה כי כוחות צבא הגנה לישראל פלשו לחצי האי סיני במה שנודע מאוחר יותר כ'מבצע קדש'. עקב סמיכותה של שכונת 'בתי אונגריין' בה התקיימה הסעודה, לגבול הירדני, ביקשו הנוכחים להתפזר במהירות לבתיהם מחשש שהאירועים המתחוללים בדרום ישפיעו אף על הגבול השברירי שבירושלים. מתוך רצון שלא לאכזב את חתן בר המצווה, האיצו בו הנוכחים כי יאמר במהירות את המאמר שהכין. מה התפלאו הם כאשר החל הנער הצעיר

לדרוש בקיצור נמרץ את תוכנו של מאמר החסידות, כשהוא מדגיש בזריזות את נקודותיו העיקריות. הגאונות שנגלתה לעיניהם הרשימה את בני המשפחה והידידים שהבינו כי אין נער זה כשאר בני גילו המשתובבים בחצר הירושלמית המפורסמת, וכי עדיו לגדולות.

נעורים.

בשנות בחרותו שקד הרב אייזנבך על לימודו בישיבת 'תורת אמת' בירושלים, שם התחבב במהירות על ראש הישיבה הגאון הרב משה אריה ליב שפירא זצ"ל בעל ה'טבעות זהב' על 'קצות החושן' שקבע עימו לימוד משותף בכל מקצועות התורה, נגלה וחסידות. הרב שפירא היה נודע כבעל זיכרון מופלא ואגר במוחו שמועות וסיפורי חסידים רבים אותם חלק עם הרב אייזנבך, בנוסף לזכרונותיו הוא מימי יסוד הישיבה הקדושה בחברון ומביקורו של כ"ק אדמו"ר הריי"צ בארה"ק בשנת ה'תרפ"ט אליו זכה להתלוות. סיפורים אלו, כמו כן שאר השביבים והאמרות שנאמרו על ידי רבני הישיבה עליהם נמנו בעלי שמועה רבים, כגון המשפיע הגה"ח משה יהודה הכהן רייכמן ע"ה, המשפיע הגה"צ ר' משה וובר ע"ה וחסידים נוספים, נרשמו בדקדקנות רבה על ידי הרב אייזנבך שהשכיל להבין את חשיבות תיעודם ושמירתם.

הרגל כתיבה זה, התפתח והשתבח עם השנים במהלכם הפך הרב אייזנבך לבעל שמועה נודע בזכות עצמו תודות לאלפי הסיפורים והקבלות אותם תיעד בשנים ארוכות של 'קבלה' מגדולי החסידים ומדמויות ההוד הקדמוניות שנראו אז בארץ. את חלקם הדפיס מאוחר יותר בספרו 'נשיאי חב"ד ובני דורם' ששפך אור על דמויות חסידיות רבות שלא נודעו עד אז ואת חלקם פרסם הוא במאמרים ובסקירות שונות שראו אור במשך השנים.

מלבד התמדתו העצומה בלימוד התורה, היה הרב אייזנבך מסור ונתון למבצעי הקודש שהיו באותם ימים. בימי השבת היה הוא מארגן 'מסיבות שבת' לבני הישיבות ששבתו בעיר הקודש במסגרתם למד עם עשרות רבות של בחורים את שיחותיו של הרבי, לימוד שלעתיים קרובות היה הופך למעין פארברענגען חסידי שהיה מסתיים אך משנראו הכוכבים המבשרים על צאת השבת, רק אז היו מתפזרים הנוכחים לאחר שעות ארוכות במהלכם ישבו מרותקים לדברי הרב אייזנבך שהפליא בחידושה של חסידות חב"ד וברעיונות יסודיים נוספים במתק שפתיים ובכישרון רב.

כמו כן, ניצל הרב אייזנבך את יכולת השכנוע שלו בעשיית נפשות לכרם חב"ד, ולעתים היה משפיל עצמו עד עפר אך בכדי שילד נוסף יצטרף למסגרת ה"ישיבת ערב" המיתולוגית שדל העט מלתאר את פירותיה המובחרים ואת המשפחות הרבות שעובדת היות בניה מסתופפים בצל הוד כ"ק רבינו נזקפת לזכותה.

כך לדוגמא מתאר הרה"ח משה קליין שיחי' את שראו עיניו בהיותו ילד צעיר באותם ימים: אני זוכר את הרב אייזנבך כבחור בן שבע-עשרה מתרוצץ מתלמוד תורה אחד למשנהו ומברר על ילדים ששייך להכניסם ל"ישיבת ערב", ממש נגע בנפשו להוסיף עוד ועוד ילדים ונערים שיזכו להיחשף לאור שבעת הימים. כך הגיע הוא באחד הימים אל הרה"ח דוד הרצל, שבא ממשפחה חב"דית ולמד עמי באותם ימים וביקש ממנו ללכת אל אבי ולשכנעו לשלוח את בנו ל"ישיבת ערב", הוא הודריך אותו לפרטי פרטים מה לומר ואיך לומר וסופו של דבר הוא שהצטרפתי אל המסגרת באישורו של אבי שדברי הרב הרצל, שהיו בעצם מילותיו של הרב אייזנבך, פילסו דרך אל לבו.

למדנו עמו 'לקוטי תורה' ו'לקוטי דיבורים' ולדבריו שהיו רוויים בשאיפה להתקשרות עם הרבי היתה השפעה עצומה עלינו. פעם נזדמן המפורסם הרה"ח אברהם פאריז ע"ה לירושלים והרב אייזנבך ביקשו לסור אל ה"ישיבת ערב" בכדי שהנערים הירושלמים ישזפו בעיניהם דמותו של חסיד אמיתי, ר' אברהם אכן הגיע ולמד עמנו מתוך 'קובץ ליובאוויטש', הדבר הפך לקבע ור' אברהם היה מגיע מדי יום שלישי והיה לומד אתנו.

בשנת ה'תשכ"ד סיימתי את החדר בשכונת 'בתי אונגרין' בה התגוררתי וההמשך הטבעי היה מעבר לישיבת 'עץ חיים', הרב אייזנבך לא נח עד שהעביר אותי עם ילדים נוספים לכיתת לימוד בשיכון חב"ד בה לימד אחיו הרב שלום ליב שליט"א, למדנו עמו את השיחות המיוחדות של שנת ה'תש"י וזה היה סופו של התהליך בו הפכנו לחסידי חב"ד הקשורים לרבי בכל מאודנו. לעולם לא אשכח את הבזיונות שספג אבי מגיסיו שהקימו קול שבר על אחיהם השולח את בנו למוסדות חב"דיים מהם יצא בעתיד "א חבדסקער שיכור", גם שם היה נוכח הרב אייזנבך שהרגיע והדריך אותי כיצד לנהוג. ניתן לומר שאני חב לרב אייזנבך את חיי ממש עוד מהזמן בו היה הוא סתם "יוסל", חותם הרב קליין את זכרונותיו.

באותה תקופה החל הרב אייזנבך לנסוע מדי פעם לשבתות בכפר חב"ד בכדי לשהות במחיצת המשפיע הרה"ח שלמה חיים קסלמן ע"ה, ההתוועדויות וסיפורי החסידים שסופרו בהם נחרטו בלבו ואף אותם העלה הוא על הכתב בבחירות ובחדות לשונו האופיינית.

במחנה מלך.

בחודש אלול ה'תשכ"ד הפליג הרב אייזנבך לראשונה לעבר חצרות קודשנו, לחסות בצלו של הרבי אותו השתוקק לראות פנים אל פנים. ההפלגה עברה עליו בהתכנסות עצמית ובהכנות נרגשות לקראת הרגע בו יפגוש את נשיא ישראל. גם כשעגנה האניה בשורת איים בדרכה לאיטליה וכל נוסעי האניה ירדו לתור את המקום ולהנות מיופי נופיו, סירב הרב אייזנבך לרדת מתוך מחשבה שבזמן הנסיעה אל הרבי מוטב לנצל את הזמן ולהתמקד בהכנות הרוחניות והוא נותר בתאו רכון על ספרי לימודו.

באיטליה עלתה הקבוצה על טיסה ישירה לניו יורק שם המתינו להם אוטובוסים שלקחו אותם ל770. במכתב לבן דודו הגה"ח הרב שמואל אלעזר הלפרין ע"ה חולק הרב אייזנבך את רשמיו מן השהות הראשונית בחצרות קודשנו: "בליובאוויטש מורגשת כמובן תכונה רבתית לימים הנוראים, הממשמשים ובאים, מדי יום ביומו מגיעים עשרות אורחים מכל קצוות הארץ. אמש הגיע מטוס הצ'ארטר הלונדוני, בראשות החסיד ר' מענדל שי' פוטרפס ור' נחום טרבניק מכפר חב"ד. כן מגיעים כל שגרירי כ"ק אד"ש בעולם כולו."

"בשבת האחרונה נערכה התוועדות, הפעם הראשונה אצלי. כ"ק אד"ש אמר ד' שיחות קודש. בין הדברים התעכב על נקודה חדשה בעניין חודש אלול 'זמראה' פנים שוחקות, שלא זו בלבד שהשי"ת מחליט לקבל את כל ישראל בסבר פנים יפות אלא מראה דבר זה לישראל, שירגישו זאת בפועל".

את מכתבו חותם הרב אייזנבך "על פי הוראתו המיוחדת של כ"ק אד"ש, ע"י הרב חודקוב, שומרים אנו תלמידי תורת אמת על כל סדרי הישיבה. אין עתותיי בידי. ועל כן לא אוכל להאריך יתר על המידה ואחתום מעין הפתיחה. יתן ה' ותהא השנה הבאה עלינו לטובה טובה ומתוקה בכל העניינים. בטוב הנראה והנגלה בעיני בשר. המברך והמתברך, חנניה יוסף אייזנבך".

חודש תשרי של שנת ה'תשכ"ה עמד בצלו של המאורע המצער בהסתלקותה לשמי רום של אם המלכות הרבנית חנה ע"ה, הסדרים המקובלים השתנו לחלוטין והותירו את קיומם של הנהגות קבועות בסימן שאלה. במכתב שכתב בערב יום הכיפורים לדודו הגה"ח הרב זעליג סלונים ע"ה, מתאר הרב אייזנבך את אוירת הבלבול בחצרו של הרבי, "הנה הסדרים הנהוגים בדרך כלל בחצר המלך שליט"א מטושטשים הם מפני האסון הכבד שפקד עלינו בהילקח אמו הצדקנית של כ"ק אדמו"ר שליט"א, ועל כן אין אנו יודעים עדיין מה יהא עם הברכות היום. ה'לעקאח' ודאי שלא יחלק כ"ק אדמו"ר שליט"א היום אלא בהושענא רבה".

”כ”ק אדמו”ר שליט”א יושב שבעה בבית המנוחה ע”ה ולתפילות אין נותנים להיכנס אלא למניין תלמידי הישיבה ומניין אברכים שמחוץ לישיבה, על פי גורלות. וזאת כמובן מלבד הרבנים החשובים. אני זכיתי לצאת בגורל ולהתפלל שחרית היום עם כ”ק אד”ש. אתמול באו עשרות רבנים ואדמו”רים לניחום אבלים. ביניהם האדמו”ר מסאטמר, הרב סלובייצ”ק מבוסטון וכמעט חמישה אדמו”רים וראשי ישיבות בארצות הברית. גם להיום הרבה הודיעו על בואם. מחוץ האישים הגדולים כגון אלו שהזכרתי, איתם מדבר כ”ק אד”ש כחצי שעה לערך, הנה השאר יושבים רק כמה רגעים”.

”תלמידי הישיבה עשו ביניהם חלוקת משניות עד להיום וכ”ק כשראה את הרשימה הביע קורת רוח בהשתמשו בג’ הלשונות הבאים: א קורת רוח, א גרויסער קורת רוח, זייער א גרויסער קורת רוח”.

מועדי החודש במחיצת הרבי הותירו את הרב אייזנבך נפעם. בחג הסוכות התוועד הרבי ובמהלך אחת השיחות סיפר את הסיפור הידוע על ביקורו של הרבי מהר”ש במועדון הקלפים הפריזאי בו ניגש אל אברך שסר מן הדרך ואמר לו ”יונגערמאן יונגערמאן, יין נסך מטמטם המח והלב, זיי א איד” ובכך פעל עליו לשוב אל כור מחצבתו בהתעוררות תשובה אמיתית.

”כשחזר הרבי על דברי הרבי מהר”ש אחזה בו התרגשות בל תתואר” שיחזר הרב אייזנבך כעבור שנים, ”הרבי אחז בזקנו, בכובעו ובשולחן, והמחזה המפלאי השאיר את הנוכחים בהתעוררות עצומה”.

באותה שנה הורה הרבי להתוועד בכל לילה מלילות החג, ואכן בכל ערב ניתן היה לראות חבורות חבורות של חסידים יושבים יחדיו באחוזה חסידית ומקיימים את הוראת הרבי. הרב אייזנבך סבב בין המתוועדים ודלה פנינים יקרים מפז מזקני החסידים שנקבצו מכל רחבי תבל לחוג את חודש החגים בצל רבם. בין קהל האורחים בלט בנוכחותו המשפיע הרה”ח מענדל פוטרפס ע”ה, ששמחתו העצומה על כך שזכה להגיע לראשונה אל הרבי הקרינה על כל המסובים עמם התוועד הוא באריכות בכל לילה עד אור הבוקר.

בתום החודש, בשבת בראשית, התוועד הרבי באריכות ואמר מאמר הפותח בפסוק ”גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך”, מאמר זה היווה כעין הקדמה לביאוריו המופלאים על פירוש רש”י אותו החל הרבי לבאר בדרך חדשה שריתקה את העולם היהודי, למן השבת הבאה, שבת פרשת נח.

ה”רש”י שיחות” שנשא הרבי בקביעות בהתוועדויות השנה ההיא והעמקות העצומה שהשתקפה בהם שבו את לבו של הרב אייזנבך שלא חדל להביע את התפעלותו מהן באוזני חבריו לספסל הלימודים ב70.

במהלך השנה עבר הרבי לפני העמוד אחר אמו הרבנית ע"ה, והרב אייזנבך הביט בעינו הבוחנת על הנהגותיו הקדושות אותם רשם לעצמו במחברת אותה ייחד לכך ובה ציין הוא סימוכין ומקורות לכל שביב הנהגה שקלטו עיניו. חיבור קצר זה, הפליא את המעיינים בו בשורותיו הקצרות, שהעידו כי רושםם הנו בקיא עצום בשלל ספרים שאת שמותיהם של רבים מהם לא הכירו גם למדנים קשישים.

כך לדוגמה באות מ"ח בחיבור זה מביא הרב אייזנבך, באותה עת בן עשרים בלבד, מקור להנהגתו המפורסמת של הרבי בברכת "את צמח דוד עבדך" שבתפילת העמידה. וכך כותב הוא: "בברכת 'את צמח דוד' לפעמים מאריך הוא בתיבת 'וקרנו' בניגון, כעין הפסוקים שלאחר התקיעות בראש השנה". בשולי הדף מביא הרב אייזנבך את שמצא כטעם לכך "אפשר הטעם שבברכה זו נרמזה עניין בנין המלכות, ועיין בזה בספר סדר היום. וראה בסידור הר"ש מרשקוב: וכאשר יהיה הזיווג למעלה שיתחברו צדיק וצדק וירום קרן משיחנו וימלוך משיח ב"ד למטה ממל' שיהיה מידה שלו תרומם קרנם למעלה".

בתקופת שהותו בד' אמותיו של הרבי, התחבב הרב אייזנבך על ראשי הישיבה, הגאון ר' מרדכי מענטליק ע"ה והגאון ר' ישראל יצחק פיקארסקי ע"ה וקשר עמם קשר קרוב ואמיץ שנמשך שנים ארוכות. הם מצדם קירבו את תלמידם האהוב, ולא חדלו מלהשתעשע עמו בדברי תורה ולהתפעל מכישורונותיו הברוכים ושכלו הישר.

באחת השבתות בהם התוועד הרבי, העמיד הרב אייזנבך לבקשת אחיו, הרב שלום ליב, בקבוק משקה על שולחן ההתוועדות. בעת שמזג הרבי כמנהגו מן הבקבוק לכוסו של הרב אייזנבך, אחז בידו רעד עז ובלתי נשלט כתוצאה מן הפחד ויראת הכבוד שנפלו עליו בעמדו אל מול פני הקודש ואך בקושי הצליח לייצב את כוסו כך שתוכל לקלוט את שמזג הרבי.

בז' אדר ב' הודיעה הנהלת הישיבה לתלמידיה בני ארץ הקודש שבעוד עשרים יום יפוג תוקף אשרות שהייה שלהם, ועליהם לשוב ארצה. הודעה זו היתה השורה התחתונה בדיון ממושך בין התלמידים להנהלת הישיבה ב70 בארץ הקודש, ולמרות מורת הרוח הכללית שעוררה, קיבלו אותה התלמידים בקבלת עול. לימי חודש אדר הנושאים עמם משב רוח של שמחה ועליצות התווספה אווירה רצינית של ניצול כל רגע נוסף בחצרו של הרבי, ואגירת הרגעים המרוממים במחיצתו לימי הקרה בהם יהוה הם הרחק ממקור המים החיים.

בהתוועדות יום הפורים, התייחס הרבי אל נסיעתה של הקבוצה. וכך אמר: "ישנו הרי במגילה גם בנוגע לבשורה הטובה בנוגע ל"נהפוך הוא" שיצאו רצים נסעו למסור זה בכל מדינות המלך, ישנם אלו הנוסעים בעוד כמה ימים, אולי יאמרו לחיים ויקחו אתם את הבשורות טובות בנוגע לאורה ושמחה וששון ויקר, ובעיקר ללימוד הלקו"ת ועיקר כל העיקרים שתהיה שנת אורה זו תורה, ושנת אורה כפשוטו" והוסיף הרבי "אלע בחורים זיינען דאָ? איך מיינ די

וואָס זיינען דאָ זאלען זאָגן לחיים און אפריילעכן ניגון, און ווען זיי וועלן דאַרפן פאַרען און ווען וועלן פארן זאָל זיין בשמחה תצאו ובשלום תובלון, און מ'טיילט זיך נישט פאַנאָדער ווי דער רבי דער נשיא זאג, און מ'איז אַלע צוזאַמען ווייטער אויכעט, און אַבי לערנען בהתמדה ושקידה נגלה וחסידות דער לימוד זאָל מביא זיין לידי מעשה מתוך יראת שמים ואהבת השם"] = הבחורים נמצאים כאן ? אני מתכוון לאלו שנמצאים כאן שיאמרו לחיים וינגנו ניגון שמח וכאשר הם יצטרכו לנסוע וכאשר הם יסעו שיהיה בשמחה תצאו ובשלום תובלון, לא נפרדים, כפי שהרבי הנשיא אומר, נמצאים כולם ביחד גם הלאה. והעיקר בהתמדה ושקידה בנגלה ובחסידות, והלימוד יביא לידי מעשה מתוך יראת שמים ואהבת השם].

שליחות פתאומית.

בדעת הרב אייזנבך היה לשוב וללמוד בישיבה בכפר חב"ד כפי שתכננו חבריו הקרובים, אולם לרבי היו עבורו תכניות אחרות. באחד הימים בשבוע האחרון לשהות הקבוצה בחצרות קודשנו, לאחר שהעביר מספר הוראות שנמסרו מהרבי אודות מסלול החזרה ארצה, פנה מזכירו של הרבי הרה"ח חיים מרדכי אייזיק חדקוב ע"ה אל הרב אייזנבך והורה לו להיכנס ליחידות, המום לחלוטין נכנס הוא בחיל ורעדה אל הקודש, וכך אמר לו הרבי: "דאס וואס מ'פרעגט וואו צו פארן, איז א וודאי זאל פארן צו תורת אמת, און זען אז זאל זיין דארטן א ישיבה, ווי רבותינו נשיאנו ווילן. עשרה שיושבים ועוסקים בתורה, ואפילו חמישה, ואפילו שלשה ואפי' אחד שכינה שרויה ביניהם, ממילא תיסע לתורת אמת ותדאג שיהיו הרבה בחורים, ויהיה בהצלחה רבה". כשפסע לאחוריו בסיום היחידות שב הרבי והדגיש "הצלחה רבה אין תורת אמת".

ביומנו מאותו הליל כותב הרב אייזנבך "ראיתי ברור כי רצון קדשו שליט"א עז לבנות את "תורת אמת" יהיה מה שיהיה. ויתן השי"ת שברכות וגזירות צדיק כ"ק אדמו"ר שליט"א יקוימו במילואן למטה מעשרה טפחים ורצונו הקדוש יתמלא בזריות ובזהירות על-ידי ככל אשר צויתני. אמן".

פרידה.

הקבוצה עשתה את דרכה בטיסה ישירה לאירופה, מתוך כוונה לעלות בצרפת על אניה שתיקח אותם לארץ הקודש לאחר שיתוועדו בריכוזי אנ"ש ובישיבה בברינאה, כפי שהורה להם הרבי. ביושבו על מקומו במטוס גאו בלבו של הרב אייזנבך רגשות עזים של געגוע, ובמהלך שעות הטיסה פרק הוא את תחושותיו ואת מאורעות יום הפרידה מן הרבי אל דפי יומנו, וכך כותב הוא בשפתו הרכה שכולה ערגה להיכל מלך: "נפשי נכספה וגם כלתה לחצרות הקודש. ברגע זו בסעוון סעוונטי, בוודאי יושבים כמה מן התמימים ולומדים חסידות, ואין מרגישים מה יקר חלקם וגורלם שזיכם השי"ת לשבת ליד חדר הקודש באין מפריע ולראות את פני קדש הקדשים. תמיד משתוקק אני למנת חלקם זו ולבי תפילה כי לא ירחק היום, ובקרוב ממש אראה עצמי שוב ליד אבינו הקדוש שליט"א."

"וכמה מעניין זה שאומרים בחסידות 'עצם אינו משתנה', והמאור אינו מתפעל ממקרי המקבל, הנה לגבי כעשרה איש הרי הימים האחרונים, היו לי לימים אחרונים בליובאוויטש, וייתכן שבאותו יום יגיעו כמה אחרים שאצלם ימים אלו ראשונים הם וההרגשות שונות הנה, אך לגבי המאור אין זה ולא כלום, נוהג הוא כבכל יום, תמידים כסדרם, בעבודתו הקדושה המסודרה, כאומר רצונכם לספוגן - ברירה בידכם, איך טו מיינס. והענין מבהיל הוא, ובכדי להבינו יש להיות בליובאוויטש".

"לעולם לא אשכח הפרידה מן תלמידי התמימים היקרים והנעלים בנמל התעופה ואתם הר"מ המהולל, יקר הרוח ואציל הנפש הרב מנטליק שי", הר"מ הרב פיקרסקי שהגיע אף הוא במיוחד ואיחר ועלה למטוס ברגעים האחרונים להפרד - ועל כולם כמה מידידי המובהקים מתלמידי הישיבה, אשר עם לבבי. ובודאי אדע לעמוד בקשר אמיץ אתם".

המטוס נחת כמתוכנן בלוקסמבורג ומשם נסעו חברי הקבוצה לפאריז, בליל שישי התוועדו הם עם תושבי העיר שהתרגשו לפגוש את שלוחי הרבי ולשמוע מהם את דברותיו הקדושות, ובשבת, בה חל באותה השנה ראש חודש ניסן, שבתו הם בישיבה בברינאה בה התוועדו ארוכות עם הבחורים, עוררו אותם על לימוד ה'לקוטי תורה' כהוראת הרבי והתרשמו עמוקות מדמויות ההוד שלה כדוגמת הרה"ח המשפיע הרה"ח ניסן מננוב ע"ה והרה"ח המפורסם ר' ישראל נח (הגדול) בלניצקי ע"ה.

געזעע בלב ים.

ביום ראשון ביקרו הבחורים קבוצת עולים שהתעתדה לעלות לארץ הקודש, ושהתה בינתיים במחנה עולים גדול בעיר מרסיי. הרב אייזנבך מסר להם במילים נרגשות את דבריו ואיחוליו של הרבי ועוררם להחזיק בקיום המצוות ובשמירה עליהם גם לאחר עלייתם ארצה. באותו היום בשעת צהרים, עלתה הקבוצה על סיפונה של אנית הנוסעים 'ירושלים' למסע שנמשך ארבעה ימים, גם בנסיעה זו שב הרב אייזנבך אל דפי יומנו שספגו באלם את דמעות געגועיו אל הרבי, "מתקרבים אנו אט אט ליעדנו, לארה"ק ת"ו", כותב הרב אייזנבך ביום השני למסע, "לבי הומה מרוב הגעגועים העזים אל אבינו הגדול כ"ק אדוננו מורנו ורבינו שליט"א. רצוני להמצא שוב בקרבת האלוקים אך מה אעשה, עיני יוזילו דמעות על חלק זה שנפל בגורלי להפרד מאבינו הטוב הרחום והצדיק, אשר כל עצמותינו נקשרו אל עצמותו ית', וממקור החיים, חיי החיים, עלי לרדת לחיים יומיומיים, חיי חולין לפי ערך. ואולי היתה כוונתו הק' שאמר שיחת- מאמר: בשבת קודש האחרון על ענין רצוא ושוב בכל המצוות, שזהו הסדר כמבואר בלקוטי תורה פרשת פרה, והוא אשר יהיה".

"לבבי נצבט בקרבי ובעזרת ה' החלטתי נחושה כי לא ירחק היום ח"ו, ובקרוב קרוב ממש שוב אהיה במחיצת קדשו שליט"א. בינתיים עלינו למלאות רצונו הק' שליט"א בכל אשר הורינו, ועל כן יש לנצל כל רגע ורגע בריבוי התמדה ושקידה בנגלה וחסידות בלימוד המביא לידי מעשה מתוך יראת שמים ואהבת ה', ולביצוע ההוראות שמסר - לנו ע"י הרב חזקוני ש"י, במסירות נאמנה בע"ה".

"פני חברינו היקרים והנעלים, התמימים דליובאוויטש ניו יורק, לא יעברו מעל פני. לא אשכח ידידי היקרים לי מכל, ובע"ה ברכותיהם כולם תקויים בקרוב שבמהרה ובעגלא דידן נתראה שוב בבית המלך שליט"א מתוך שמחה וטוב לבב. חוזר אני במחשבתי על דברי כ"ק אדמו"ר שליט"א ביחידות, ובע"ה זאל זיין וואס זאל ניט זיין, אקיים רצון קדשו במלואה בע"ה, וברכתו הק', ועיניו הק' הצופיות מראש העולם ועד סופו ילווני בכל אשר אפנה וברכת הצלחה, אמן ואמן".

ביום חמישי ו' ניסן עגנה האניה בנמל עכו, ואת השבת הסמוכה עשה הרב אייזנבך בירושלים עיר הולדתו ובמהלכה חזר הוא בפני קהל אנ"ש משיחותיו הקדושות של הרבי שנאמרו בשבתות האחרונות לשהותו במחיצתו. גם בהתוועדות הגדולה שנערכה בהיכל הישיבה המרכזית בכפר חב"ד לרגל י"א ניסן יום הולדתו של הרבי, בהשתתפותו של המשפיע הרה"ח שלמה חיים קסלמן, כובד הרב אייזנבך לשאת דברים והנוכחים רותקו שעה ארוכה לשיחותיו

של הרבי שקלחו מפיו בטוב טעם
ובהסברה נפלאה.

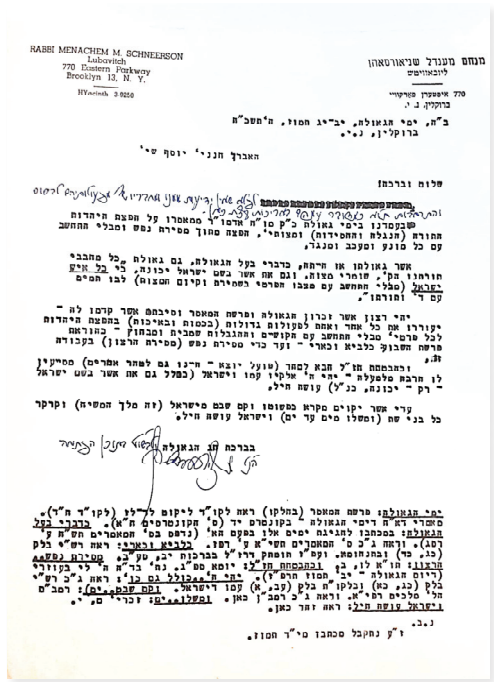
תורת אמת.

בי"ב תמוז של אותה שנה קיבל הרב
אייזנבך מהרבי מכתב כללי - פרטי,
בשוליו נכתבו בכתב ידו של הרבי
שתי שורות: "לפלא שאין ידיעות
ממנו ומחבריו שי' מפעולותיהם
לביסוס והרחבת תו"א כמדובר
עמהם באריכות קצת כאן".

מיד לאחר קבלת המכתב החל הרב
אייזנבך לעמול במרץ על יסוד
ישיבה קטנה שתוקם לצד אחותה
הגדולה. הדבר הצריך התגברות על

מכשולים רבים, אך הרב אייזנבך, שדבריו של הרבי ניצבו מול עיניו, הפעיל מאמצים עילאיים
וכיתת רגליו מבית לבית עד שהצליח לגבש כיתה איכותית, עליה נמנו בין השאר: הרה"ג
יצחק אייזיק קעניג, (כיום ראש ישיבת תורת לוד), הרב נחמן וילהלם, הרב יוסף הרצל והרב
משה קליין. הרה"ג מנחם בן ציון וילהלם ע"ה שימש כמגיד השיעור, והרה"ח הלל רבינוביץ
ע"ה הופקד כמשגיח.

מכתבי הרבי אליו מאותה תקופה נושאים ביטויים רבים של שביעות רצון מפירות עמלו,
ובמוצע קיבל הוא באותה תקופה מכתב פעם בשישה שבועות. כך לדוגמה כותב לו הרבי
בכתב ידו הקדושה בשולי מכתב שנשלח אליו בחודש חשוון של אותה שנה: "לכתבו ע"ד
פעילותו להרחבת ישיבת תורת אמת - על כל כיוצא בזה אמרו חז"ל יגעת ומצאת תאמיך",
תחת המילה "יגעת" מתח הרבי קו של הדגשה ולפני שחתם את המכתב הוסיף "בברכה
לשורות טובות בענייני תורת אמת ובענייניו".

דבריו של הרבי שנישאו עם הרוח לכל פינה, בלטו בבטחונו המוחלט של אומרם, ולכדו אף את אוזנם של האנשים הספקנים והרחוקים ביותר. גם רבים ממנהיגי הציבור החרדי שהתחבטו אף הם מה להשיב למחלי פניהם, נאלמו דום והשליכו את יהבם על נשיא ישראל, שניצב לפני המחנה והשמייע דברי בטחון מהם ניכר היה שאין עיניו כשאר עיני העם, ומבטו צופה למרחוק וסוקר את העתיד לבוא.

חסידי חב"ד תושבי ארץ הקודש קידשו שם שמים בהנהגתם, בבטחונם המוחלט בדברי רבם ובשלווה הנפשית ששררה ברחובם, אותה התאמצו הם להביא אל כל שכבות העם. בירושלים, שכנה ישיבת 'תורת אמת' בסמיכות רבה לשיבת 'מיר', באזור החופף עם הגבול הירדני. אך בעוד היכל הישיבה האחרונה שם מאדם, ותלמידיה המבוהלים נמלטו על נפשם, זאל ישיבת 'תורת אמת' המה מקול תורה, שנדמה היה שרק הלך וגבר ככל שהתעצמו החששות מבחוץ. לעובדה זו היתה השפעה רבה על תושבי העיר והיא שינתה את הסתכלות רבים מהם על עדת חסידי חב"ד ורבם הנערץ.

לאחר הניצחון האדיר, בו שוחררה עיר הקודש יחד עם חבלי ארץ רבים, נכחו הכל לדעת כי נבואתו של הרבי התממשה במלואה, ושערה מדבריו הקדושים לא נפלה ארצה. באותם שבועות נשטפה הארץ בגל התעוררות רחב שסחף אחריו רבים, ורבנים רבים מצאו את השעה הייחודית בה נפתחה אוזנו של העם כמתאימה להפצת מסריהם בענייני תורה ומצוות. מודעות רבות, בדרך אל הכותל המשוחרר ובשאר רחובות הארץ, קראו לציבור לשוב בתשובה, להתחזק בצניעות, ובעיקר, לשמור את השבת.

עצרת ענק נערכה אז בכיכר מנורה שזכתה להשתתפותם של גדולי ישראל מכל החוגים, כדוגמת הגאון הרב חיים שמולביץ זצ"ל, ראש ישיבת מיר, הצדיק הירושלמי המפורסם רבי אריה לויין וראש ישיבת "פורת יוסף" הגאון רבי יהודה צדקה. המשפיע הרה"צ משה וובר ע"ה היה ממארגני העצרת, והנאום שחתם את המעמד המעורר היה השד"ר המפורסם הרה"ג הרה"ח יוסף וינברג ע"ה, ששהה בארץ לרגל חתונתו של הרה"ח זאב יחזקאל הכהן כץ שיחי' שנערכה באותו השבוע. הרב וינברג, חתם את נאומו בזעקת תחנונים לביאת המשיח כשהוא מכריז עם הקהל ג' פעמים "בקרוב ממש" בהתעוררות הלב גדולה, שריגשה את קהל ההמונים.

הרבי מצדו, יצא אז ב'מבצע תפילין', וחסידיו הרבים שאך לפני ימים אחדים התרוצצו להפיץ את בשורת הביטחון, שבו וסבבו ברחבי הארץ כשבידיהם זוגות תפילין ובפיהם הקריאה שמאז הפכה לנצחית: "יהודי יקר, הנחת תפילין היום?"

באותם ימים ניסח הרב אייזנבך "קול קורא" מרשים תחת הכותרת "עת לעשות להשם", ובו קריאה רבתית להצטרף למבצע תפילין אותו יזם הרבי מליובאוויטש. עם כרוז זה ביקר הוא

בבתי האדמו"רים והרבנים וביקש מהם לחתום עליי. תגובותיהם הנלהבות, והכבוד העצום אותו הביעו בפניו כלפי הרבי, הותירו את הרב אייזנבך, שעם רבים מהם לא היתה לו זר היכרותו הראשונה, משתומם. "מי שמע עד אז על מבצע בו מניחים תפילין באמצע הרחוב?!" שחזר הוא כעבור שנים "למרות זאת, מפיות הגדולים מכל החוגים בקעו ופרצו רגשי כבוד והערצה כלפי הרבי, באופן שאי אפשר לתאר והם צרפו את חתימותיהם מבלי להסס".

בתחילה החתים הרב אייזנבך את אדמו"רי ירושלים, לאחמ"כ את אדמו"רי תל אביב, ומשהבין את ההשפעה הרבה שתהיה לכרוז זה, פקד אף את משכנם של אדמו"רי ורבני בני ברק, חתימתו של בעל האמרי חיים' מויז'ניץ עוררה רושם אדיר.

גם גדולי רבני עדות המזרח, כדוגמת הרב עטיה שעמד בראש ישיבת 'פורת יוסף', המקובל הרב ניסים כדורי והבבא סאלי' צירפו את חתימתם, ומשהצטרפו לקריאה גדולי תנועת המוסר כגון ראש ישיבת נובהרדוק, הרב אפרים יפה'ן, והמשגיח הרוחני של ישיבות פוניבז' ומיר הרב יחזקאל לוינשטיין,

לא נותר יהודי חרדי שלא מצא את מנהיגי קהלו בין חותמי הכרוז שהופץ בתפוצה עצומה בכל ערי מושבותיהם של ציבור החרדים לדבר ה', ושמו הגדול והקדוש של הרבי, הורם על נס, והתקדש בקרב הארץ.

בירושלים סייעו לרב אייזנבך המשפיע הרה"צ ר' משה וובר והרה"צ שמואל הומינר, זצ"ל ובבני ברק היה זה הגה"ח ראש ישיבת תומכי תמימים בכפר חב"ד הרב יעקב כץ ע"ה.

בשהותו בבתי גדולי התורה, נשאל הרב אייזנבך שאלות רבות שעורר המבצע המהפכני, השאלה הנפוצה ביותר היתה, כיצד ניתן להניח תפילין ליהודי בזמן שלא ניתן לדעת היכן היה קודם לכן, או מה עשה רגעים

עת לנעשות לד!

חסידי ה' כי לא תמנו ובנסים גלויים שם נפשנו בחיים ויפקדו מצרינו שבקשו להכחידנו מגוי - הילית, ורבים רבים מאחבי נתעוררו כתוצאה מכך לתשובה ולשמירת תהיק ומצותיה.

כדי לצלל את שעת הכושר ועם הרצון שכמוהו לא היה זה עין ועידים. פה כק אדמדד האמן הקדוש מליבאוויטש שליט"א בקריאה נרגשת להחליט למערכה גדולה ולהשפיע על אחינו ב"י בכל מקומות פוניהם להנשים את הרה"ח התשובה בקיום מצוות משניות. ובסמגרת זו הכריז על

מבצע עולמי להנחת תפילין

תעוד בה בנצחה ע"י מאת ענקים זא ד. רבנס תחטב ע"ז לחי תחיצ.

מכריז קרא לכל אשר רבד ד ונע לרכב. לפשו ולחטיל גם כמנוגע ל"חיר מצות תהיק ויחיד לחיטק יד. שיהאל לקום התחטב.

היום בזה להצטרף לקראתו הגדולה של כ"ק האדמו"ר מליבאוויטש שליט"א ונא פנים בזה לכל החידים לדבר ד' להחליט לפעולה ולהצטרף למבצעים האמורים

ובטוחנו שבנות תהיק ושמרת מצותי ע"י אחיבי באשר הם. נוכח במורה. ביטונו אלה לנאולה האמתית והשלמה ע"י משיח צדקטו אכיד.

<p>אלי לטפין</p> <p>אחיקר וצ"ח נהקדוץ ר-יהוא</p> <p>מנוחה על שרפונג</p> <p>אנרדם ידעש תחיל סמטק</p> <p>אליקור סליגניק</p> <p>תחן שעת שיהאיתן</p> <p>הכל ויסקיד</p>	<p>מ"ם מאיר</p> <p>יהאל יקעש נן לעשרי נעלה</p> <p>תחן נחמנו ויה שיל סמטק</p> <p>תעש מנחם ארנב</p> <p>יומט ארל</p> <p>יתק סוידס</p>	<p>משה יאקא התי עשטיין</p> <p>מקדוק</p> <p>יוקפ נפתלי סטרן</p> <p>ישראל וועלק</p> <p>מרכי שום יחם משרי אית</p> <p>משה מרכי בידסן</p> <p>נ"ים כורי</p>	<p>נ"ר א עטי"א</p> <p>מרכי יחם פו עיל</p> <p>נח אלה נחמיר מנחם יחם עיל</p> <p>מנחם</p> <p>נ"ל מר קוב"ץ</p> <p>שלמה שרייכר</p> <p>נ"לם יחם סכני</p>
--	--	---	--

מספר לפני שכרך הוא את הרצועות הקדושות על ידו. התעורר אז חשש מסוים שמבצע זה יביא לחילול כבודן של התפילין, ורבנים רבים הביעו לפניו תמיהה זו. הרב אייזנבך השיב להם, בצטטו את דברי בעלי התוס' במסכת סוטה דף כ"א בשם הירושלמי, כי המהלך על שפת הנהר עטור בתפיליו ומבחין בתינוק טובע נדרש לזנק ולהצילו מבלי להשתהות ולחלוץ את התפילין מחשש לכבודן. אדם העומד במצב כזה ועורך במוחו חישובים על "כבוד התפילין" ורק לאחר מכן פונה להציל את התינוק באם בכלל שרד את שלב החישובים, מכונה שם על ידי בעלי התוס' "חסיד שוטה". התובנה העולה מן הדברים, לפיה אין לחוס על כבוד התפילין כאשר מדובר בהצללת נפשות ישראל, הניחה את דעתם של השואלים, והסבלנות בה השיב להם הרב אייזנבך עוררה כמה מהם לשאול ולברר תמיהות נוספות, אותן עצרו בלבם שנים ארוכות באין מי ששייב להם בכבוד ובטוב טעם.

באותו היום בו כיסו המודעות החריגות בגודלן את כתלי הערים המרכזיות, שיגר הרב אייזנבך את הכרוז אל הרבי, שהורה לתלות אותו על דלת הזאל הקטן בקומתו הראשונה של בית חיינו, והגיב בגילוי שביעות רצון רבה מהפרסום הרחב והרושם האדיר שעורר.

כפר חב"ד.

לאחר מספר חודשי ביסוס תורת אמת, ביקש הרב אייזנבך לעבור וללמוד בישיבה המרכזית בכפר חב"ד. הוא הכניס על ידי אחיו, הרב שלום לייב, פתק לחדרו של הרבי ובו פרש את בקשתו. המענה לא בושש מלבוא: "הרי אמרתי לו וכן לעוד מהנ"ל שעליהם להגדיל תו"א (שלכל לראש זהו ע"י הגדלת מס' הת') וכבר בגרו וביכולתם להיות ג"כ פעלי דיממי ולא רק מקבלים וניזונים מן המוכן ע"י אחרים".

תשובתו של הרבי לא השתמעה לשתי פנים והרב אייזנבך נותר בתורת אמת. חלפו מספר חודשים נוספים במהלכם עלתה הישיבה על דרך המלך ויציבותה נראית היתה וודאית, ומשכך, שיגר הוא בשנית לרבי את בקשתו. הפעם הורה הרבי לעשות כהוראת הנהלה, ומשזו אישרה את המעבר, העתיק הוא את מקום לימודיו מירושלים להיכל הישיבה המרכזית בכפר חב"ד במחיצת משפיעו הנערץ הרב שלמה חיים קסלמן שנפשו נקשרה בנפשו.

באותה התקופה היה כפר חב"ד מאוכלס במשפחות חסידים רבות שעלו זה עתה מרוסיה, תלמידי הישיבה אהבו לשוחח עמם ולשמוע מהם זכרונות וסיפורים, הרש"ח קסלמן אהב זאת פחות. הוא טען כי לא מכל אחד ראוי לקבל ועתים יכול הנזק לגבור על התועלת.

עקב הרגישות בהוראה מסוג זה פסק הרש"ח קסלמן באופן גורף כי אל לתלמידי הישיבה להתרועע עם חסידים שאינם ממשפיעי הישיבה, וכן אסר על התלמידים להתוועד לבדם. בליל י"ט כסלו ה'תשכ"ז לא התקיימה התוועדות בישיבה והיו אי אלו מבין הבחורים שחפצו לארגן התוועדות מחתרית, הם פנו אל הרב אייזנבך והפצירו בו שיועיל להסב עמם, הרב אייזנבך מאן פעם ופעמיים, אך בסופו של דבר נעתר לבקשותיהם והם התוועדו ארוכות אל תוך הלילה מבלי להבחין בזמן הנוקף. ההתוועדות הסתיימה בשעה מאוחרת, או שמא יש לומר, מוקדמת מאוד, הבחורים פרשו לחדריהם. אחד מהם, שנטל כמות הגונה של 'לחיים' עלה אל הזאל ושמט את ראשו על אחד השולחנות. בבוקר, נכנס הרש"ח קסלמן אל היכל הישיבה, עינו קלטה את הבחור הישן והוא הבין מיד כי התקיימה התוועדות ללא אישורו ודרש לדעת מי היו משתתפיה, ובעיקר, מי היה ראש המדברים. משנענה כי היה זה הרב אייזנבך מיד התרככו פניו והוא הפטיר "עם יוסל זה אחרת, לא אליו כווננו דבריי, אדרבה ואדרבה".

בהתוועדות חג הפורים באחת השנים שנערכה בביתו של הרש"ח קסלמן התבטא המשפיע כלפי הרב אייזנבך ששהה במקום "יוסל, דו ביסט דאך א בעל מוחין".

"בא יוסל איז אזוי ווי בא מיר"

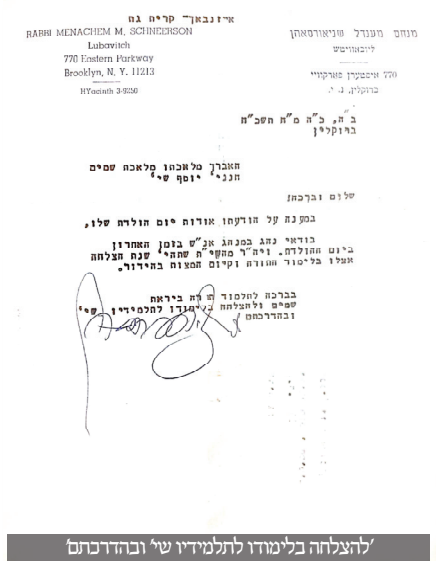
חביבותו הרבה של המשפיע הגדול כלפי הרב אייזנבך כמו גם הערכתו הכנה באה לידי ביטוי פעמים רבות, אך הבולטת שבהם היתה בשלהי שנת ה'תשכ"ז עת הוחלט על הקמת הישיבה בקרית גת, הרב אייזנבך נקרא על ידי הרה"ח ר' אפרים וולף לעמוד בראשות הישיבה ובהוראת הרבי עברו אליה כחמשה עשר בחורים מהישיבה בלוד.

על תלמידי הישיבה בלוד נמנה אז התמים מנשה פרמן שהיה מהמצוינים שבתלמידים ועמד בקשרי משפחה עם הרש"ח קסלמן שסבר שלא להעבירו לקרית גת. רשימת התלמידים נחתמה ושוגרה אל הרבי ובשוליה ציין אביו של מנשה, הרה"ח ר' יוסף פרמן, שבהוראת המשפיע יישאר בנו בישיבה שבלוד.

בוקר המעבר הגיע וברציף תחנת הרכבת ניצבו הרב אייזנבך ותלמידיו החדשים, רגעים מספר בטרם נכנסה הרכבת אל התחנה הופיע בה מנשה פרמן והצטרף אל חבריו, לאלו האחרונים שתמחו על שינוי החלטה השיב, כי ברגע ששמע הרב קסלמן שהעומד בראשות הישיבה הינו תלמידו חביבו הרב אייזנבך, ציווה על מנשה להצטרף לחבריו באמרו: "אם יוסל הולך

לשם, גם מנשה יצטרף. בא יוסל איז אזוי ווי בא מיר".

הרש"ח קסלמן הודיע את הרב אייזנבך בתפקידו האחראי וחלק עמו תובנות חינוכיות רבות, בשלהי חודש חשוון ה'תשכ"ח קיבל הרב אייזנבך מכתב בסופו הוסיף הרבי "בברכה לתלמוד תורה ביראת שמים, ולהצלחה בלימודו לתלמידיו שי' ובהזדרכתם", הרב אייזנבך שהבחין כי הרבי ציין את הדרכת התלמידים כחלק מתפקידו, פנה אל הרב שלמה חיים שהרגיע אותו וסיפר לו שבימי בחרותו עת למד בישיבה בשצעדרין שימש הגה"ח ר' שאול דובער זיסלין ע"ה הן כראש ישיבה והן כמשפיע ועמד בכך בהצלחה, "גם אתה" אמר המשפיע לרב אייזנבך "בכוחך להיות ראש ישיבה ויחד עם זאת לשמש כמשפיע".

הרוצה להחכים, ידרים.

הרב אייזנבך נחל בקרית גת הצלחה רבה ועבודתו בהתמסרות עצומה עם כל אחד ואחד מן התלמידים שינתה רבים מהם מן הקצה אל הקצה. בחורף ה'תשכ"ח התמנה הרה"ח ר' אליעזר גורביץ' כבוחן בישיבה ועל אף אופיו הקפדני לא הצליח להסתיר את התפעלותו מתוצאות עמלו של הרב אייזנבך "היכן למדת?" שאל אותו ביום מן הימים, "בירושלים" השיב הרב אייזנבך שלא ירד למהותה של השאלה, "היכן למדת לעשות את זה?" חידד הרב גורביץ' את כוונתו "בחנתי מספר תלמידים שהגיעו במספר חדשים להישגים לימודיים אליהם לא יגיעו אחרים גם אם ילמדו שנים!".

ב

בבדים בנב: ראה שקרי אורה ד"ה כי אהר נהי סוס"א: דבר חמישי והוא כלי הנר, ושניהם נקראים נר: גם כ"א בפני עצמו וכנאמר: הנרות הללו קודש הם, נר טיטם זה ב"י שיות, וכיו"ב, שכן ופתיחה: כך סדרם בפרט: וכלן ידוע שהוא הוי"ו המסדר פס"ט: פתילות וספנים, שהכלי הוא לאור וברקני: כמות אבני נזר תאו"ה סת"ק כותב שמהלוקם כדבר והלוי באם הכלי בכלל נהר, ובפס אין הכוונה כשפחות הלשון (ובן כ"י נחיריה עולם חמ"א), שהרי במקומה אין ספור שהכלי נקרא נר (הן בלשון חזרה והן בלשון חמ"א), כ"א בנוגע לעבודה (ומצוה) האמורה בנר, ופע"ו בנוגע ל"ה" - ל"ל להרבות במחלוקת והרי יל"ה דברי הסדר לבהמה וכו' שפירא שפעמו מסוס בויזון מצוה, ונכ"ל, שפירו לכתחילה: פועל אור"ה י"ם מע"ג, ובג"כ שם הקשו על המה"ל, ופירשו חת"ל: כהו"א ושקרי אורה (ראה שפתח הענינים שם), באור החזרה, דרושי הנוכח, ועוד, ובצירוף כה כו': להעיר תהי"א פל"ו, והרבה פני אוב, ברכות נב, סע"ב, ובהר"ב כ"ס, ובקו"פ חת"א (נ"א), ה' גרודי, אצ"כ, הירובצ"ג זח"ה נה, א, וראה חת"א כו' ס"ו, ובפס"ו הרמב"ם: ה"ל חסובה פ"י ח"ב, ע"ס בחורה ובכנות, ענין האמ"ל באורה סיפא לאו רישא, ולהעיר טו"ג ח"א פ"ב, ה"ל יסוה"ה פ"א ה"י, שם רפ"ט, ואכ"פ, שפכ"לו נכרא: והעיר שפע: עולם כשכיל האדם (שהה"רין לו, א, ברכות ו, סע"ב), והאדם כשכיל (כירוד) עולם (הניח מליד פמ"ה סע"ו) שפכ"לו, שנתו ענין הכלי ויוא"ם גם לש"כ כ"ס טעמ"ג להרבר"ו (הובא באבני נזר שם) ואין עיקר הפעולה בכלים עצמם אלא במה שנקשה עליהם, שאין אדם יודע לחבירו: טנה' לו, א, כ"ל פני כלים: בחסד לאכרס טעין ב' נהר: זה מונה טו מיני כלים הראויים ליה, כשהם יחד נכ"ב: ראה י"ה זה בלע"ה פ"י בתולות, אהר ואתהן שאף הן היו באורה הנ"ל (שבה כ"ג, א, ועיי"ש ברש"י), שפכ"פ ואב"י: דבאר פ"ע - גם לב"ש צ"ל מוסף והולך, אלא שנתו תנוכה הם כנגד פרי האתג (שם כנגד א"ה) שבהם צ"ל פוחח והולך (ראה שבה כ"ג, ב, ח"א ד"ה ח"י פנוח נ"ה (לד, ב), ופע"ו יחודן אה דורא"ם גם כ"א פ"ל דפולין מקודש, שפכ"ד ללילה כיום אה"ר: החלים (קל"ט, ג) ובכמה מרז"ל שזהו יעוד ופע"ל (הח"ל לא, א, ועוד).

ב.ב. החכם המטילוח ובנתיים נחלקל פכחוו פ"ג טה, אהר"ה וז"ל אה"ל

להשתמש מלות ממן במוצא"ק

נערכים עליהם, החליתו לעשות כפי שהתבטא בפניהם ימים קודם לכן, והם אכן נותרו בישיבה כשברשותם קופסאות שימורים בלבד.

בשנת ה'תשל"ג ביקר בעיר קרית גת הגר"ע יוסף זצ"ל ולבקשתו של ראש הישיבה הרב אייזנבך נעתר הגר"ע זצ"ל וערך ביקור בישיבה במהלכו מסר שיעור לתלמידי הישיבה בהלכות שמיטה.

לשיעור זה שב הרב אייזנבך

כעבור עשרים שנה, כאשר פעל במרץ למינויו של הגאון ר' משה הבלין שליט"א לרבה של קרית גת, במסגרת מאמציו הרבים למינוי רבנים חבדי"ם ברחבי הארץ. עבור המינוי נדרשה תמיכתו של הגר"ע יוסף ובסיועו של כ"ק האדמו"ר מערלין זצ"ל שהיה מקורב אליו, עלה בידי להשיג את תמיכתו של הגר"ע. באותם ימים ביקר הרב אייזנבך בבית הגר"ע וחזר בפניו על השיעור אותו מסר עשרים שנה קודם לכן בישיבה בקרית גת. הגר"ע התפעל מכוח זכרונו העצום שלא החסיר אף פרט מן המהלך, וניאות לעזור לבקשתו של הר" אייזנבך.

הרה"ח הירשל נוטיק שיתף בפעם נוספת בה בא לידי ביטוי זכרונו הכביר של הרב אייזנבך, היה זה לאחר שבאחת השיחות הזכיר הרבי פרט מסוים בעניין 'לשון של זהורית' שהיתה נקשרת בראש השעיר לעזאזל ביום הכיפורים, ובעת שרשמו את הדברים לא הצליחו צוות המניחים לאתר את המקור לדבריו של הרבי. באותו היום צעד הרב נוטיק על שדרת קינגסטון ולמולו בא הרב אייזנבך, הוא פנה אליו ושאלו האם יודע הוא היכן מופיע עניין זה, לפליאתו הרבה לא היה צריך הרב אייזנבך להשתהות לרגע בכדי להיזכר ומיד הגיב בציון המקום המדויק המופיע בדברי המהר"ם שיף על מסכת יומא.

ראוי לציין הנהגה יחודית אותה גילה הרבי במענה אל הרב אייזנבך, היה זה כשדיווח לרבי על מבצע לימודי נושא פרסים אותו עורך הוא לתלמידיו וכתב כי בכל מוצאי שבת מחלק הוא להם תלושים לקניית ספרים עבור הישיבה במהלך השבוע החולף. בתגובה כתב לו הרבי: "מנהגו להשתמש מלות כספים במוצאי שבת קודש". ומני אז הקפיד הרב אייזנבך על הוראה זו כל ימי חייו ונמנע מלעסוק בענייני כספים במוצאי שבתות.

מפגש מתגלגל.

לעיל הוזכרה חתונתו של הרב אייזנבך שהתקיימה בשלהי שנת ה'תשכ"ט, מעניין לציין מפגש מקרי מרתק שהתרחש שבוע קודם מועד החתונה. הרב אייזנבך שהה בתל אביב לרגל ענייניו וכשסיים את עיסוקיו בעיר עלה הוא על אוטובוס שעשה את דרכו לירושלים. במהלך הנסיעה קלטו אוזניו שיחה לימודית בין שני נוסעים שישבו בסמוך לו, היו אלו הגאון האדיר ר' שלמה זלמן אויערבך זצ"ל ועמו ראש ישיבה נוסף שהיה ידוע בלמדנותו המופלגת. ראש הישיבה חזר בפני הגאון על שיעור אותו מסר לפני תלמידיו באותו שבוע, והרב אייזנבך האזין אף הוא ממקומו. לאחר שסיים להרצות את דבריו אזר הרב אייזנבך אומץ, התערב בשיחה, והעיר כי הרעיון המרכזי שהרכיב את השיעור הינו 'קצות' מפורש, ואילו פרט נוסף מדברי ראש הישיבה כבר נכתב ב'נתיבות'. ראש הישיבה הודה כי לא הכיר את הדברים ולא הצליח להסתיר את התפעלותו מבקיאותו של האברך הצעיר, בטרם ירד מן האוטובוס פנה אליו הגרש"ז אויערבך ושאל אותו לשמו ולמעשיו, הרב אייזנבך השיב לו לשמו, וסיפר על עבודתו בישיבה בקרית גת. בהמשך השיחה, כששמע הרב אויערבך כי חתונת הרב אייזנבך תיערך בעוד כשבוע הבטיח לו כי יגיע אל החתונה, ואכן הוא הגיע ופיאר את החתונה בנוכחותו.

בסעודת ה'שבע ברכות' לאחר החתונה כובד הרב זווין לשאת דברים, בדרשתו קשר הוא כתרים לראשו של החתן והתבטא בביטויי הערכה מרחיקי לכת. ביציאתו מן האירוע פגע בו רבו של שיכון חב"ד בירושלים ששימש בעודו בחור כמשגיח הישיבה בליובאוויטש הגה"ח הרב גרשון חן ע"ה, ושאל אותו האם התכוון ברצינות לשבחים שהרעיף על החתן. הרב זווין השיב כי התכוון הוא לכל מילה ומילה וכי החתן הינו "א גרויסער למדן".

כי עי"ן בעי"ן.

ההכנות ליי"א ניסן ה'תשל"ב לוו בתכונה רבה שרחשה בכל ריכוזי אנ"ש, יוזמות רבות הוגשו לרבי כמתנה לרגל הגיעו לשנת השבעים וחסידים רבים מכל רחבי תבל התעתדו לנסוע לחוג

את היום במחיצתו. גם הרב אייזנבך, שנמנה על חברי 'מטה השבעים', כתב לרבי על רצונו לנסוע ואף להיותר במחיצתו לימי חג הפסח הסמוכים.

בצהרי חג הפורים, בהתוועדות שערך בבית מדרשו, ציווה הרבי כי על כל האברכים הנשואים שיפקדו את חצרו ב"א ניסן לשוב לבתיהם קודם חג הפסח ולא להותיר את בני משפחותיהם לחוג את הסדר לבדם. הרב אייזנבך שהאזין בשידור לדברי הרבי ושמע את הדברים, שיגר מכתב אל הרבי ובו שטח את רצונו העז להישאר אף לימי הפסח בנמקו כי בשנת ה'קבוצה' שלו נאלץ לשוב עם חבריו ארצה ימים בודדים קודם חודש ניסן, ובשעתו הביע הרבי את מורת רוחו מכך באמרו לר' איטשקע גנזבורג "חבל שלא דאגו שהבחורים ישארו לסדר הפסח". על בסיס דברים אלו, וכהשלמה ל'סדר' אותו החמיץ, ביקש הרב אייזנבך מהרבי להחריגו מההוראה הגורפת ולהתיר לו להישאר לימי החג.

מטבע הדברים, לא היה הרב אייזנבך היחיד שחפץ להישאר, אך בעוד שאת הבקשות האחרות דחה הרבי בסירוב, למכתבו של הרב אייזנבך לא התקבלה כל תגובה. הוא הבין כי יש דברים בגו והחליט להמתין ולראות מה ילד יום. י"א ניסן חלף באווירה מרוממת ביותר ואלפי חסידים גדשו את מבואותיו של בית חיינו שלבש חג לרגל החג. אך מספר ימים לאחר מכן, כהוראתו של הרבי, התרוקנו רחובותיה של שכונת המלך ואוטובוסים רבים עשו את דרכם לגמל התעופה עמוסים בחסידים.

הרב אייזנבך החליט להישאר על בסיס חוסר המענה של הרבי, אך מפאת אי הנעימות הרבה מפני חבריו שנאלצו לחזור, נסע הוא אתם לשדה התעופה ומשנכנסו הם אל הטרמינל שב הוא על עקבותיו וחזר במונית אל קראון הייטס. מיד כשהגיע קרא לו מזכירו של הרבי והציג בפניו את התשובה שהתקבלה זה עתה על מכתבו, "אזכיר על הציון". ברבות הימים סיפר הרב אייזנבך כי לדעתו המתין הרבי במשך ימים ולא השיב על מכתבו מפני שלא חפץ להתיר לו את מבוקשו בזמן בו עדיין שוהים בחצרו חסידים נוספים המיחלים אף הם להיתר שכזה.

אותו חג הפסח זכור כייחודי בשל התוועדות הרבות של הרבי אותן ערך הן בשני ימי החג הראשונים והן בשניים האחרונים. בהתוועדות יום החג הראשון ביקש הרבי מהילדים שהגיעו מרוסיה שישאלו את ארבעת הקושיות וכשסיימו ענה להם בנעימת ההגדה "עבדים היינו" ופתח בשיחה על כך. המעמד המרגש, בו הכניס הרבי, כביכול, את כל הנוכחים לשלחן הסדר שלו חרוט בליבם של כל המסובים, ובעבור הרב אייזנבך היה זה כעין אישור נוסף להתעקשותו להישאר.

”הרב עלברג יצא מאוד בהתפעלות”

ימים מספר קודם חג הפסח, פנה אל הרב אייזנבך גיסו הגרמני ל וייס שליט”א בעל ה’דברי מרדכי’ והציע לו להצטרף אליו לביקור בביתו של הגאון ר’ שמחה עלברג ע”ה יו”ר אגודת הרבנים בארה”ב. הרב אייזנבך נענה ברצון והם סרו לביתו לביקור שנמשך כשלוש שעות בהם ישבו הרבנים ושוחחו בסוגיות מוקשות בענייני ‘קדשים’.

באחד מלילות חול המועד נכנס הרב אייזנבך ליחידות בחדרו הקדוש של הרבי, במהלכה שאל אותו הרבי באם השתתף הוא ב’כינוס תורה’ שנערך בצהרי אותו יום ובו נשא הרב עלברג דברים, הרב אייזנבך השיב בחיוב והרבי החל לשוחח עמו אודות ביקורו אצל הרב עלברג, ”אפאר שעה גרעדט אין לערנען?” התעניין הרבי בין הדברים, והוסיף: ”הרב עלברג יצא מאוד בהתפעלות”. הרבי הורה לרב אייזנבך שילך לבקרו שוב מבלי שיובן כי הרבי הוא העומד מאחורי היוזמה, ובאם במהלך הביקור יבקש הרב עלברג מאמר תורני שכתב, כדי להדפיסו בירחון ב”הפרדס” - שאותו ערך - ימסור לו, ואכן כך היה. בסיום היחידות אמר הרבי ”הייתי רוצה שתפרסם חידושי תורה בכל הירחונים התורניים בארץ הקודש ובחוץ לארץ. לא נוגע לי הענווה שלך, נוגע לי הכבוד של קרית גת”.

כצפוי, הביע הרב עלברג התעניינות במאמרו של הרב אייזנבך ופירסמו בירחון הקרוב. מני אז, כמעט בכל פעם שביקר בחצרות קודשנו, ביקר הרב אייזנבך את הרב עלברג שהפך לידידו הקרוב ופעמים רבות שיבץ את מאמריו בדפיו הראשונים של הבטאון, קודם מאמריהם של רבנים מפורסמים שהיו מבוגרים מהרב אייזנבך בעשרות שנים. שליחת המאמרים לבטאון ”הפרדס” נמשכה עוד כעשרים שנה לאחר מכן.

לאחר יחידות נוספת בה הורה הרבי לרב אייזנבך לבקר את הרב עלברג, ביום שובו ארצה, עמד הרב אייזנבך על מדרגות הכניסה לבית חיינו בכדי לקבל מהרבי את ברכת הדרך. הרבי חלף על פניו, איחל לו ”פארט געזונטערהייט, בשורות טובות” והתקדם במורד המדרגות לכיוון הרכב, כשלתע סב על עקביו, פנה אל הרב אייזנבך ואמר כמבקש לוודא: ”אצל הרב עלברג כבר הייתם...”

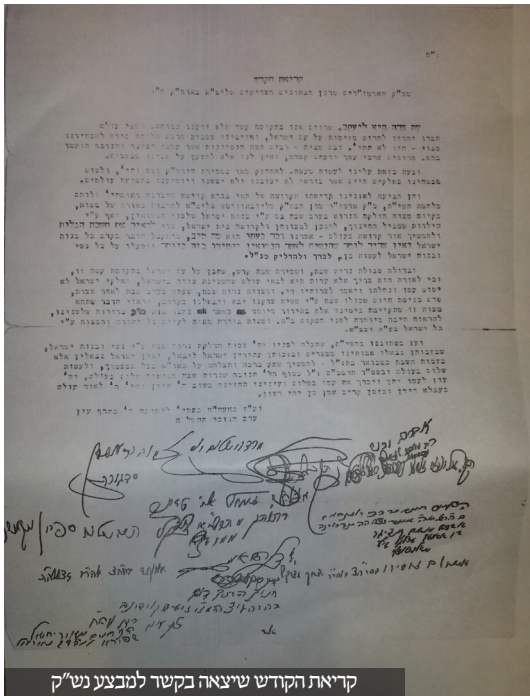

כרוז נוסף וטלפון מפתיע.

בשנת ה'תשל"ד יצא הרבי ב'מבצע נרות שבת קודש ויום טוב', והרב אייזנבר, שרושמו האדיר של כרוז ה'מבצע תפילין' עוד היה חקוק במוחו, פנה אל שאר בשרו הגה"ח ר' אברהם מיכאל הלפרין שליט"א, רבה של הגבעה הצרפתית וחבר ב"ד רבני חב"ד, ויחד, סבבו הם בבתיהם של עשרות מגדולי התורה והחתימו אותם על קריאת קודש הפונה אל כלל בני ישראל בבקשה להצטרף לתקנה הקדושה ולהנהיג בבתיהם את מנהג הדלקת הנרות כבר מגיל ינקות, כהוראתו הקדושה של הרבי.

ההיענות היתה רבה, ולקריאה הצטרפו אדמו"רים רבים, ראשי ישיבות ורבנים מכל חוגי היהדות הנאמנה. יום אחד קיבלו השניים שיחת טלפון, השיחה הגיעה ממזכירות הרבי, ומעברו השני של הקו שוחח עמם הרב חדקוב. הם הבחינו כי הרבי נוכח גם הוא בשיחה, והבינו כי דבריו של הרב חדקוב מגיעים מן הקודש פנימה.

הרב הלפרין סיפר על אנקדוטה מעניינת שאירעה בקשר לכרוז זה: "הרב חדקוב התעניין במסע ההחתמות, והציע כי על פי הוראת הרבי כדאי לבקר את ראש ישיבת באר יעקב הגאון הרב משה שמואל שפירא זצ"ל נכדו של הנצי"ב מוולוז'ין ונושא לפיד שיטתו, ולהחתימו על ה'קול קורא' בנמקו כי בוולוז'ין היה נוהג להדליק נרות שבת ויו"ט עם ילדות כבר בהיותו בגיל צעיר ביותר, ומשכך, ראוי כי הרב שפירא יצרף את חתימתו לקריאה הקדושה."

קריאת הקודש שיצאה בקשר למבצע נש"ק

לכרוז זה יוחסה השפעה רבה על הפצת תקנתו של הרבי בקרב קהלים רבים בישראל.

קול רינה במחנה.

בשנת ה'תשל"ו, בימים בהם שימש עדיין כראש ישיבה בקריית גת, בטרם סיים שם את תפקידו בשלהי אותה שנה ושב להתגורר בירושלים, הוציא הרב אייזנבך את ספרו התורני הראשון על מסכת פסחים, ספר זה היה גם הראשון בסדרת ספרי "מחנה יוסף" המונה שלושה עשר כרכים מפוארים הגדושים בחידושיו בכל פרד"ס התורה, למן פלפוליו העמוקים בש"ס וברמב"ם עד לביאוריו השופכים הבנה בהירה על שטחים נרחבים בשדה ההלכה, ובאחרונה אף שני כרכים המוקדשים בשלמותם לתורת הרבי בהם מובאים רעיונותיו המזהירים המקבצים מרוחב תורתו של רבינו יסודות של עומק על ידם מושבים למקומם איבעיות רבות מגדולי כל הדורות ומתוך כך עולה ומצנצנת גאונותו העצומה של נשיא ישראל והדיוק העצום בכל מילה ותג בתורתו.

ספר הקובע ברכה לעצמו הינו 'מחנה יוסף - שו"ת ומכתבי תורה' בספר זה נכללו התכתבויותיו התורניות עם גדולי הרבנים בני דורו.

תשובותיו של הרב אייזנבך מאופיינות בגאונותו הלמדנית השזורה בהם לצד פתרונות מבריקים אותם מציע הוא לשאלות הנובעות מתנאי המציאות המתחדשת בזמננו. משכך ניתן למצוא בכתביו שאלות רבות ומסקרנות שהופנו אליו מכל חלקי העולם, דוגמה מעניינת אחת היא שאלה אותה שלח אליו גבאי בית הכנסת ליובאוויטש שבליובאוויטש, ידידו הרב זאב יחזקאל הכהן כץ. באותו הזמן החליטו הגבאים להרחיב את עזרת הנשים אל תוך חללו של אולם בית הכנסת, והתעוררה שאלה האם אין בכך משום פגימה בקדושתו של בית הכנסת היורד מקדושה גבוהה לקדושה נמוכה. בתשובתו שוטח הרב אייזנבך את דברי הפוסקים שדנו בזה, סוקר את השיטות שהתגבשו ופוסק כי אין בהרחבה המתוכננת כל חשש שכזה.

נוסף על האוצר התורני הכביר שרכש את חיבתם של גדולי ישראל, השתעשעו הם גם במטבעות הלשון היחודיות בהם עיטר הרב אייזנבך את חידושיו. כבעל שמועה נודע וכבקיא עצום בספרים שונים ונידחים שנכתבו במרוצת ההיסטוריה התורנית על ידי קשת רחבה ומגוונת של למדני הדורות, סיגל לעצמו הרב אייזנבך לשון יחודית ומהוקצעת, החוסכת את הצורך להתלעלע בפיתולי לשון לצורך הגדרת מושגים מורכבים ודקים, ובה כתב את ספריו, בחדות ובעומק מחד, אך בהירות ובשפה נהירה מאידך.

הרבי, לא רק פקד על הרב אייזנבך את הדפסת הספר אלא אף ליווה את תהליך הוצאתו לאור בהתעניינות רבה, אחת מן ההוראות שהתקבלו בזמן העריכה היא כי קודם ההוצאה יעברו על הספר אדם אחד או שניים שכן "אדם קרוב אצל עצמו". באותם חודשים ביקרה הרבנית ברכה, זוגתו של הרב, בחצרות קודשנו ונכנסה ליחידות בהיכל קודשו, הרבי בירר איזה בית דפוס נמצא כמתאים להדפסה והרבנית השיבה כי הספר יודפס בבית דפוס בכפר חב"ד והשיבה על שאלותיו הנוספות של הרבי שהתעניין בפרטים הקטנים של תהליך ההוצאה.

לאחר שיצא ספרו הראשון לאור, הורה לו הרבי להמשיך ולהוציא עוד מחידושיו ולא להסתפק במה שיצא עד אז.

ספר זה כמו הבאים אחריו זכה לתהודה עצומה, וגאוני הדור סמכו את ידם על הסדרה המתהווית בהסכמות נלהבות. הגאון הרב שלמה יוסף זיין ע"ה, שעמד בראש צוות העורכים של האנציקלופדיה התלמודית שיגר את הסכמתו על הספר הראשון: "מכירו אני לשעבר זה רבות בשנים לתלמיד חכם מובהק וגדול בתורה, ועכשיו ביותר כשבאו דבריו בכתב במשא ומתן של הלכה בבקיאיות וחרירות, נחית לעומק הדברים ומעלה משם פנינים המפיעים אור על העניינים הנידונים".

בפתחו של אחד הכרכים כתב רבה של פילדלפיה הגאון הרב אפרים אליעזר יאלעס ע"ה: "קיבלתי ספרו החדש מחנה יוסף על מסכת סוטה ושמתחי בו מאוד, כי הוא ביאור עמוק ובהיר על המסכת הזאת ועל כל העניינים המסתעפים בכל ההלכות שבה. ולולא דמסתפינא הייתי אומר כי לא בא כבושם הזה על מסכת סוטה".

"אני מדבר עם ספריך".

באופן נדיר ובלתי שגרתי כינה הרבי את הרב אייזנבך לא פעם על שם ספריו. אחת הפעמים היתה לקראת אחד מסיומי הרמב"ם הראשונים. צעירי אגודת חב"ד בארה"ב הפיקו אלבום מיוחד הסוקר את אירועי הסיום, ובו מובאים דברי הנואמים לצד תמונות מרשימות מהמעמד. הרה"ח שמואל בוטמן שיחי', שהפיק את האלבום, שאל את

הרבי כיצד ובאיזה אופן לעשות זאת והרבי השיב "יעשו כעצת בעל מחנה יוסף". הרב בוטמן טילפן לירושלים, והרב אייזנבך, שהבין כי ההפניה אליו באה 'מלמעלה', מיהר ועלה על טיסה ישירה לניו יורק.

בשנת ה'תש"מ כשנכנס הרב אייזנבך ליחידות במהלך שהותו בחצרות קודשנו, פנה אליו הרבי בלשון פניה המכוונת לרבים, "איר" - "אתם". הרב אייזנבך נע על מקומו באי נוחות, והרבי, שהבחין בכך, פנה ואמר לו "אז איך רעד מיט אייך, רעד איך מיט אייער ספרים" (כשאני מדבר איתך, אני מדבר עם הספרים שלך). הרב אייזנבך נהג לציין בהקשר זה את מכתבו של הרבי באגרות קודש (כרך י"ח עמ' ש"ל): "והרי כל מחבר וסופר משקיע חלק מנפשו בספריו וחיבוריו, ולכל מקום שהספר גולה, המחבר גולה עימו".

יחס יוצא דופן זה, היווה עבור הרב אייזנבך את הדרבון העיקרי למלאכה המפרכת של הוצאת החידושים ועריכתם, ודבריו של הרבי, הממזגים את דמותו עם הספרים עליהם עמל ועל כתיבתם התייגע, לא סרו מנגד עיניו עד יומו האחרון, ובהשראתם המשיך והוציא הוא עוד ועוד חיבורים שהעשירו בתוכם את ארון הספרים היהודי.

גאון חב"די במסדרונות האנציקלופדיה התלמודית.

לאחר שובו לירושלים, בשנת ה'תשל"ז, הצטרף הרב אייזנבך כחבר בכיר במערכת האנציקלופדיה התלמודית, שבה היו חברים גדולי ראשי הישיבות וגדולי הלמדנים בעולם התורני, זאת בהתאם להוראתו המפורשת של הרבי אליו ביחידות.

תודות להיכרותו המוקדמת עם הרב זווין שסמך את ידו עליו והעריך אותו עוד מעת היותו צעיר לימים, קיבל הרב אייזנבך כערך נסיוני את ערך "חסימה". ראשי המערכת נהנו מתוצר ידיו של הרב אייזנבך והעניקו לו ערך נוסף, "חצי עבד וחצי בן חורין", משראו הם כי גם את ערך זה כתב בצורה נפלאה ובהירה קיבלוהו ביניהם כחבר מן המניין, ובמשך שנים רבות היה הרב אייזנבך שותף פעיל לאחת מן היצירות התורניות המקיפות והגדולות ביותר שידע דורנו זה.

בשנת ה'תשמ"ג יצא לאור כרך י"ז בסדרת האנציקלופדיה, על פני כרבע ממנו משתרע הערך "חשד - מראית העין", ערך זה נכתב על ידי הרב אייזנבך ששיגר את הספר החדש בידי אחיינו הרה"ג שמעון אייזנבך שליט"א, רב שכונת השחמון בעיר אילת, על מנת שימסרו לרבי. באותו שבוע, נדהם הרב אייזנבך משהבחין כי ב'ליקוט' השבועי, מצוין הרבי בהערות שוליים לעיין "בפרטיות באנציקלופדיה תלמודית, ערך חשד מראית עין". היתה זו דוגמה בודדת ליחס המיוחד לו זכו הרב אייזנבך וכתביו בעיני הרבי.

מאז נכנס הרב אייזנבך בין ראשי מערכת האנציקלופדיה, התחזקו קשריהם של אלו עם הרבי במידה שלא תיאמן. ראש המערכת, הגאון הגדול רבי אפרים בורודיאנסקי זצ"ל, ראש כולל "שבט מיהודה", מי שהיה רבם של רבים מראשי הישיבות בדור האחרון, התחבר עם הרב אייזנבך בבידודות אמיצה מאוד. דרך קשר זה, נוצר ערוץ שקישר את הרב בורודיאנסקי אל הרבי, כשהרב אייזנבך משמש כאמצעי להעברת מסרים בין הצדדים. על קשר זה נמנע הרב אייזנבך מלדבר ומעט מאוד ידוע על טיבו.

הרב בורודיאנסקי רחש כלפי הרב אייזנבך הערכה עצומה, באחת ההזדמנויות עיין הוא בריכוז רב בגליון מחידושו של הרב אייזנבך ולאחר שסיים לקרוא את מאמרו הפטיר בהתפעלות: "דאס איז א סימן אין אחיעזר!" (כלומר, זה ראוי להיכתב כסימן בספרו של הגאון ר' חיים עוזר).

למרות שהקשר האמור קירב את הרב בורודיאנסקי לעולמה של חב"ד ובעקבותיו אף השתתף בי"ט בכסלו בשידור מהתוועדותו של הרבי שנערך בבנייני האומה בירושלים, נמנה הוא פעם בין מספר רבנים שהשתתפו בכנס בו נישאו נאומים המחפרים את ה' ומשיחו. אחר ההתנסות האמורה שהתקיימה בחודש החגים, בהושענא רבא של אותה השנה, עבר הרב אייזנבך בחלוקת הלעקאח, וכשחלף מול פני הקודש הזכיר הוא את הרב בורודיאנסקי בפני הרבי, זאת על פי בקשתו ממנו בטרם נסע. לפליאתו, לא נענה הרבי בנוסח בו בירך את קהל העוברים, אלא השיב "בשורות טובות". הרב אייזנבך טילפן ארצה וכשביקש לשוחח עם הרב בורודיאנסקי נענה כי זה אושפז באותו היום בבית הרפואה לאחר שלקה בלב.

מיד כששב ארצה החיש הרב אייזנבך את פעמיו אל בית הרפואה. הוא מצא את הרב בורודיאנסקי שרוי בבהלה עצומה ומשנכנס אליו ביקשו כי יביא לו דף ועט שכן ברצונו לפרסם מחאה נמרצת על הנאמר באותו כינוס ולהכחיש את תמיכתו במטרת המתאספים. למרות שרופאיו אסרו עליו להכניס דברי מזון אל פיו, התחנן הרב בורודיאנסקי בפני הרב אייזנבך שיסייע לו לטעום ולו פירור מפרוסת העוגה שהעניק עבורו הרבי. לאחר שבלע פירור או שניים, האזין הוא בהשתאות להתנסחותו השונה של הרבי עת הוזכר שמו לפניו, ואף לאחר תום הביקור, נותר הוא שוכב על מיטתו, מהרהר במבטו הרחב של נשיא כלל ישראל ובעיניו הבהירות הרואות למרחוק.

הערצתו לרבי, שגברה שבעתיים אחר המאורע האמור, באה לידי ביטוי במאמר התורני שכתב עבור הספר 'כבוד חכמים' שאת הוצאתו לאור יזם הרב אייזנבך, בראש העמוד בו נפתח משאו הקדים הוא שורת הקדשה שהפתיעה רבים "לכ"ק אדמו"ר שליט"א מליובאוויטש, הבריח התיכון המחבר את כולנו ליחידו של עולם. בקידה, הערצה ורב תודות, ובצקון לחש שנזכה להתחבר ולהתמזג."

חבר נוסף מראשי המערכת עימו שמר הרב אייזנבך על קשר קרוב, הינו הגאון הגדול רבי אברהם פרבשטיין זצ"ל, ראש ישיבת חברון וחבר במועצת גדולי התורה. לקשר זה היתה השפעה רבה בקרב החוג אליו השתייך הרב פרבשטיין.

ראוי לציין אירוע מיוחד שבו רתם הרב אייזנבך את הרב פרבשטיין זצ"ל לסייע לשליח הרבי שהיה במצוקה. המדובר הוא בשליח המפורסם הרה"ח שמואל קמינצקי שיחי', שאך יצא אז לשליחות בעיר דנייפרופטרובסק עירו של הגה"ק רבי לוי יצחק אביו של הרבי. באותם ימי

בראשית הגיע
לדנייפר אברך
ליטאי שנשלח
על ידי מוסד
מסויים, ופתח
מוסד חינוכי
במטרה להצר
את צעדיהם של
שלוחי הרבי. הרב
אייזנבך שביקר
באותו זמן
בעיר, והתפעל
מהפילוט

הרב אייזנבך מושהח עם 'החול' הר' סרן בימי ירחי כלה

העניפה שנגלתה לעיניו לא יכול היה להתעלם מצערו של השליח. הדבר העיב מאוד על מנוחתו וכשחזר מן הביקור נפגש הרב אייזנבך עם הרב פרבשטיין וחלק עמו את רשמיו העזים ממסירות נפשם של השלוחים ואת צערו העמוק מנוכחותו של אותו אברך המחבל בכרמים.

הרב פרבשטיין שהדברים שיצאו מפנימיות לבבו של ידידו הרב אייזנבך נגעו מאד לליבו, צלצל ללא השתהות אל ידידו הגאון רבי משה סולובייצ'יק משוויץ שהיווה דמות מכריעה עבור אותו ארגון ששיגר את האברך והפציר בו שיעשה מה שביכולתו בכדי לעצור את החרפה, הרב סולובייצ'יק, שרחש כבוד רב לרב פרבשטיין, הפעיל את כובד משקלו, וידידא כי האברך עזב את העיר, והתקשר בעצמו אל הרב קמינצקי בכדי לבשר לו על כך ולהביע את התנצלותו.

הרה"ח אהרן דב הלפרין, עורכו המיתולוגי של העיתון "כפר חב"ד" התלווה אליו פעם לסיור בין גדולי התורה חברי מערכת האנציקלופדיה. לימים סיפר איך עמד נדהם מהיחס המיוחד שזכה מהם הרב אייזנבך.

באחת משיחותיו עם מקורביו, שיתף פעם הרב אייזנבך כי האזכור הראשון של האנציקלופדיה התלמודית על ידי הרבי בקשר אליו, היה כבר בשנת ה'תשכ"ד, קודם נסיעתו לשנת ה'קבוצה'. באותה שנה שלח הרב אייזנבך לרבי חיבור שכתב על הלכות ברכות ברמב"ם, ובמענהו אליו כתב הרבי כי "כנראה שאינו מנצל ככל האפשרי המ"מ שהובאו באנציקלופדיא התלמודית בערכים המתאימים - בכדי לעיין עי"ז בעוד מקום וכו'".

כבוד חכמים

במשך השנים הוציא הרב אייזנבך לאור ספרים לכבודו של הרבי, שבהם כתבו גדולי התורה מאמרים תורניים והקדישו אותם לכבוד הרבי. הספר הראשון שיצא לאור על ידו היה הספר "קובץ מיוחד לחידושי תורה" שיצא לרגל י"א ניסן תשל"ז (שנת השבעים וחמש) שבו השתתפו כ"ק האדמו"ר ה'פני מנחם' מגור זצ"ל (ראש ישיבת שפת אמת דאז), ראש ישיבת טשעבין הגרב"ש שניאורסון זצ"ל, הגרש"ז אויערבך זצ"ל, הגאון רבי יהודא צדקה זצ"ל, גאב"ד ערלוי הגאון רבי יוחנן סופר זצ"ל ועוד. בראש הספר פרסם הגאון רבי שלמה יוסף זין זצ"ל מאמר נפלא לכבודו של הרבי בשם "רבן של ישראל".

לרגל י"א ניסן תשמ"ב 'שנת השמונים' להולדת הרבי הוציא הרב אייזנבך לאור את הספר "כבוד חכמים" בספר שעשה רושם עז פרסמו גדולי הרבנים בארץ ובארה"ב, את מאמריהם התורניים וברכותיהם לרבי ביניהם הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל, הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל, הגאון רבי אהרן ברנשטיין זצ"ל, הגאון רבי ישראל גרוסמן זצ"ל, הגאון רבי פנחס הירשפונג זצ"ל, הגאון רבי זלמן נחמיה גולדברג זצ"ל ועוד מגדולי התורה.

לשנת הפ"ז להולדת הרבי (תשמ"ט) הוציא הרב אייזנבך כרך נוסף בסדרת 'כבוד חכמים' בשם "עטרת פז". בראש הספר כקודמו כתב הרב אייזנבך מאמר מקיף על גדולתו ועל תורתו של הרבי בשם "ראשו ככתם פז". לאחר תקופה הבחין הרב אייזנבך שספרי פלפולים רבים היוצאים באזורים שונים ברחבי העולם מביאים כפתיח את ההקדמה אותה כתב עבור 'כבוד חכמים', דבר זה היה בעיניו לפלא והוא שמר את הדבר בלבו. לימים שח בפניו אחד מנכבדי השלוחים כי היתה זו הוראה ממזכירות הרבי, לצרף לספרים השונים את הקדמת הרב אייזנבך. עובדה זו שמחה את הרב אייזנבך, שכן היה בה כדי להעיד על שביעות רצונו של הרבי מפרי עטו בו שרטט בחיל ורעדה קווים לשיטת לימוד התורה של גאון ישראל.

אנקדוטה מעניינת בקשר לספר זה האחרון: באותם ימים השתוללה ברחובות אש המחלוקת הנוראה, והיו שניסו בכל התוקף ליצור את הרושם כאילו גם הגר"ע יוסף זצ"ל נשיא מועצת חכמי התורה תומך בזה. כדי להזים שמועות אלו בחר הגר"ע יוסף זצ"ל באמצעות הרב אייזנבך לפרסם אז מאמר תורני חשוב ובראשיתו כתב בזה"ל: "תשובה זו מוקדשת לספר כבוד חכמים לכבודו של פאר הדור והדרו ראש גולת אריאל הוד כ"ק האדמו"ר מליובאוויטש שליט"א להגיעו בע"ה לשנת הפ"ז זכות מעשיו הכבירים להפצת התורה ואמונה טהורה בכל קצו תבל תעמוד לו לאורך ימים ושנות חיים בבריות גופא ונהורא מעליא עד ביאת הגואל בב"א עובדיה יוסף"

ע"ד ביקור הצמח-צדק במינסק"

בשנת ה'תש"מ זכה הרב אייזנבך ליחידות מרתקת בה שוחח עמו הרבי אודות חוגי המתנגדים. הרבי התבטא כי כבר אבדה קנאתם אך התנגדותם עדיין נמשכת וידם עוד נטויה, הרבי פקד עליו שילך לרבני ומורי דרכם של אותם חוגים וישוחח עמם בלימוד למען יווכחו כי אנוחנו יודעים ללמוד לא פחות טוב מהם ואף יותר. מיד לאחריו נכנס לחדרו של הרבי הרה"ח זלמן גורארי ע"ה ודבריו של הרבי אליו היו כהמשך לדברים שנאמרו בפני הרב אייזנבך.

כשיצא הרב גורארי מעם הרבי רץ הוא אל הרב אייזנבך ואמר לו שביום המחרת יבוא בשעה מסוימת למשרדו של הרב חדקוב. למחרת, ישב הרב חדקוב עם הרב גורארי ועם הרב אייזנבך כמעט כשעה והוא הבהיר להם את פרטי השליחות

שהטיל עליהם הרבי, לכל לראש אמר להם כי רצונו של הרבי כי הביקור אצל הרבנים יהי על דרך ביקורו של רבינו הצמח צדק במינסק ובוילנא, במהלכו נפגש הוא עם גדולי המתנגדים עמם שוחח בלימוד ובדברי הלכה ובכך השקיט את המחלוקת שסערה בין העדות באותו הזמן. הרב חדקוב הוסיף להם הוראות נוספות שהגיעו מהקודש והשניים יצאו את משרדו.

מיד בשובו ארצה, ללא צלצולים מיותרים ורעש ציבורי, פקד הרב אייזנבך בזה אחר זה את בתיהם של גדולי הלמדנים ממנהיגי הציבור הליטאי ושוחח עימם בלימוד בלבד. בין הרבנים אותם ביקר היה הגרא"ל שטיינמן, שיחסו המכבד כלפי עדת החסידים גם בזמנים בהם השתוללה אש השנאה ברחובות עירו נזקף בחלקו לאותה פגישה שהותירה עליו רושם רב.

בראשיתה של שנת ה'תשמ"ג צלצל הרב דוד רסקין ע"ה לביתו של הרב אייזנבך וביקשו שישא דברים בכינוס השנתי של צעירי אגודת חב"ד המתקיים בימי חול המועד של חג הסוכות. הרב אייזנבך השיב כי זה עתה שב הוא מביקור אצל הרבי וכלל אין בכונתו לנסוע, בתגובה אמר לו הרב רסקין שכבר נדפסו ההזמנות ובהם נכתב שהוא ישתתף בהם. לאחר מכן בשיחה אם הרב זלמן גורארי ע"ה חשף בפניו הלה כי הבקשה אינה פרי יוזמתו של הרב רסקין אלא מגיעה מחדרו של הרבי. הרב רסקין ע"ה ביקש שבדבריו יעורר גם על הוצאת קבצי חידושי תורה בנגלה והחסידות.

כשמע זאת הרב אייזנבך אישר מיד את הגעתו, ואכן בכינוס שנערך נשא הוא משא מאלף בחשיבות הוצאת קבצי ההערות, הוא פתח בשיחת קודשו של הרבי המבארת שברכת ד' המינים מציינת בפירוש את הלולב ולא את שאר המינים מפני שדווקא על ידי לימוד התורה אותו הוא מסמל, מתעלים שאר הדברים אותם מסמלים המינים הנוספים. בכשרון הנאום בו ניחן הסביר הרב אייזנבך לקהל הגדול כי הדברים אמורים גם כלפי מבצעי הקודש שתיקן

הרבי, אשר דווקא על ידי התייגעות בדברי תורה והדפסת המתחדש בהם, מתעלים שאר המבצעים העומדים סמוכים על לימוד התורה של הפועלים בהם, ובכך מתווספת בהם חיות אמיתית השאובה מכוח התורה.

בשבת הסמוכה, שבת בראשית, נשא הרבי שיחה ארוכה בה עורר הוא על הדפסת אותם קבצים, ובמהלכה אמר:

"וכפי שראו בפועל ממש אלו שעסקו בדבר כדבעי ועליהם מוטלת החובה לעודד ולזרז את אלו שעדיין לא סיימו את הפעולה בזה ולומר להם "תא חזי", גם אצלי היו כמה וכמה קשיים ואף על פי כן הצלחתי להתגבר על כל הקשיים בקלות יותר מכפי ששיערתי תחילה, וסוף כל סוף אפילו אלו שהיו צריכים להתווכח עמהם כו' גם הם הודו על זה שזיכו אותם להשתתף בזה".

מיד בסיום השיחה, פנה הרבי אל הרב אייזנבך שישב למולו והורה לו לומר 'לחיים'.

דולה ומשקה, מתורת רבו.

בשנת ה'תשל"ט בשיתוף עם הנהלת ישיבת תורת אמת יזמו השלוחים לארץ הקודש ששהו בירושלים העתיקה הוצאת ספר המאגד שיחות נבחרות מתורת הרבי העוסקים בסוגיות תלמודיות, לאחר אישורו של הרבי, ניגש למלאכה הגאון החסיד רבי אברהם ברוך פבזנר שליט"א כיום רב קהילת חב"ד ליובאוויטש בצרפת ובסיועם של הרב אייזנבך והגאון רבי יהושע זעליג פלדמן ע"ה מראשי ישיבת

תומכי תמימים בכפ"ח, יצא לאור באותה שנה החלק הראשון תחת השם "חידושים וביאורים בש"ס".

בליל ל"ג בעומר ה'תשמ"ה צלצל הטלפון בביתו של הרב אייזנבך, על הקו היה מזכירו הראשי של הרבי, הרב חדקוב. הרב אייזנבך לא שהה בבית באותם רגעים ומששב מסרו לו בני הבית את הוראת המזכיר לפיו עליו להמתין לצלצול בשעה שתיים עשרה בלילה. בשעה היעודה צלצל הרב חדקוב בשנית, ובהוראתו הקדושה של הרבי הטיל על הרב אייזנבך את עריכת חלק ב' מ"חידושים וביאורים בש"ס". בחרדת קודש ניגש הרב אייזנבך אל המלאכה כשהוא נצמד לכללי העריכה אותם מסר לו הרב חדקוב.

בהמשך התקבלה הוראה לכתוב מבוא לספר החדש, והרב אייזנבך ישב וסגנן בלשונו הזהב מבוא ערוך ומתוקן היטב. בצעד יוצא דופן, הגיה הרבי את המבוא העוסק בעיקריה של תורתו הוא. על הערה אחת, מפליאה מני רבות, הרבה הרב אייזנבך לחזור, היה זה כשחפץ לתאר את עוצם אחת מקושיותיו של הרבי ונקט בביטוי תלמודי מפורסם ממסכת קידושין, "מרפסין איגרי" (משברים גגות). הרבי מחק את צמד מילים אלו והעיר: "צריך עיון רב". הערה זו הפכה בעיני הרב אייזנבך לאבן יסוד בכתבתו, והוא שב וחזר על העולה ממנה, כי אף בכתביב המחשות ותארים נדרשת שימת לב שלא להפליג אחר ביטויים השגורים על לשון, במקרה שאלו אינם תואמים לאמת במאת האחוזים.

גם לקראת הוצאת הספר השלישי קיבל הרב אייזנבך שיחת טלפון ממזכירות הרבי, הפעם היה על הקו הרב גרונו, שהורה לו לכתוב מבוא גם לספר זה בדומה למבוא שכתב עבור כרך ב'.

מעניין לציין כי בתחילה נקבע שם הספר על ידי העורכים כ"חידושים וביאורים לש"ס", והרבי שינה זאת ל"חידושים וביאורים בש"ס", הרב אייזנבך נהג להמליץ כי גימטריית שם הספר, 1015, מכוונת לשמו הקדוש של הרבי "מנחם מענדל שניאורסאהן" שמניין אותיותיו עולה אף הוא לסך זה.

השפעתו העצומה של הספר על החוגים התורניים והעומדים בראשם הינה מן המפורסמות, ובעבור הרב אייזנבך, היתה הוצאתו פרט משמעותי נוסף במשימה העצומה שנטל על כתפיו עוד בימי בחירתו, להפיץ את שמע גדלותו של הרבי בקרב ציבור בני התורה, ולחשוף את האור העצום הנוגה בבית מדרשו.

תורה תמימה.

בשנת ה'תשמ"ה, עם סיום המחזור הראשון של לימוד הרמב"ם היומי, נוסד "מטה חגיגות הרמב"ם" במטרה לארגן עשרות חגיגות סיום בכל רחבי הארץ ובעיקר בכדי להביא את סלתה ושמנה של היהדות החרדית אל המעמד המרכזי שנערך בבנייני האומה. הוקמה ועדת רבנים בהם היו חברים הגר"ח אייזנבך כמו גם הגרמ"ל לנדא, הגר"י כץ והגר"ז פלדמן, ראשי הישיבה בכפר חב"ד ועוד. פה אחד בחרו כולם ברב אייזנבך שינחה את המעמד ההיסטורי.

הבחירה ברב אייזנבך לא היתה מקרית, שכן בנוסף על למדנותו בכל חלקי התורה, נודע הרב אייזנבך כבעל 'קאך' עצום ברמב"ם ומגדולי המפלפלים בתורתו. הגר"ש עלברג ז"ל שהיה קרוב אליו במיוחד התבטא פעם כי הרב אייזנבך יודע את כל הלשונות שברמב"ם.

חיות לא פחותה היתה לרב אייזנבך בכתבי זקנו הגדול הוד כ"ק רבינו הזקן וביחידות אחת אף אמר לו הרבי "דיין עניין איז דער אלטער רבי שלחן ערוך". הרב אייזנבך נהג לדייק בכל אות ותג מספרי רבינו הזקן ושיעוריו הרבים נושאים פלפולים גאוניים המבוססים על חילוקי לשונות ודקדוקי מילין באותיות השלחן ערוך.

בשנת ה'תש"נ יסד יחד עם הגה"ח רבי שלום דב ליפשיץ ע"ה את מכון 'הלכתא בטעמא' לעידוד הכתיבה והחידוש בשו"ע אדמוה"ז, ומספר שנים לאחמ"כ הוסיף והקים יחד עם חתנו הרה"ג אברהם אשר בלינוב את מכון 'הלכות בטעמיהן' שהעניק מלגות כספיות למחברי ספרים הדנים בשולחן ערוך רבינו במאמץ להגדיל את העיסוק בכתביו ולהרחיב את קהל ההוגים בתורתו.

קשרים מסועפים, מענות שאיים ושתיקה.

קשריו המסועפים עם אנשי העולם התורני לא נעצרו בשוליו של מגזר מסוים, ורבני ודייני עדות שונות ומגוונות, גדולות וקטנות כאחד, שמרו עמו על קשר הדוק שנוצל על ידו למטרותיו של הרבי לו היה מדווח בתכיפות ובפירוט רב על מצבם של רבני ישראל, דעותיהם ופעולותיהם. הרב אייזנבך במהותו היה איש סוד, כזה שאף לא ניכר על פניו כי באמתחתו אחד שכזה, ומשכך, חלק הארי של שליחותיו החשאיות הינו נעלם, וסביר להניח כי לעולם

לא יוודע. מעט מן המידע שהתגלגל לידינו עשה את דרכו בדרכים עקיפות ומקריות בלא שהרב אייזנבך יפצה את פיו.

אחיינו, הרב שמעון אייזנבך, מספר כי פעם ביקר בבית דודו וכשנכנס לחדרו של הרב אייזנבך הבחין כי על השלחן מונחים עותקים רבים מספר חסידות חדש שיצא לאור באותם ימים על ידי קה"ת, בראש כל ספר תחוב היה מכתב שנשא את שמו של אדמו"ר מסוים או רב נודע אחר אליו היה עתיד להישלח. מפה לשם הבין האחייני כי פעולות אלו של דודו זוכות להדרכתו של הרבי והוא זה שמתווה את דרכן.

זמן קצר לאחמ"כ מסר הרב אייזנבך לאחיינו ערימת דיסקים וביקשו כי יעבור על רשימות שכתב בהן בתוכנת 'איינשטיין' לצורך הוצאת כרך נוסף בספריו, אל החבילה השתרבב בטעות דיסק נוסף, ומשגלה תוכנו בפני הרב שמעון אייזנבך, הופתע זה לגלות בו דו"ח ארוך שיועד אל הרבי בו פירט הרב אייזנבך את פעולותיו ביישום שליחות אותה הטיל עליו, הרבי ביקש ממנו כי יעביר מסר חשאי לשורת אדמו"רים ורבנים שישבו בימועצת גדולי התורה, ובדו"ח כתב הרב אייזנבך בצורה מסודרת ומהוקצעת את סיכום פגישתו עם כל אחד ואחד מהם, מה היתה תגובתו לנאמר ואף הוסיף את חוות דעתו האישית האם נכנסו הדברים לליבם, ומה קלט נוסף על הדברים שנאמרו בפירוש.

פעם בהיותו ביחידות שאל הוא את הרבי האם עליו להיכנס בעוביו של עניין ציבורי מסוים שעמד על הפרק, וכתגובה התעניין הרבי באם התעסקות זו יכולה לפגום במעמדו בעולם הישיבות. בשאלה זו הבין הרב אייזנבך כי הרבי מעוניין בטיפוחם של הקשרים המגוונים ורואה בהם כלי חשוב לקידום מטרותיה של ליובאוויטש וכלי יקר במאבקה הציבוריים.

הגאון הגדול רבי יהודה צדקה זצ"ל מגדולי רבני ספרד בארה"ק וראש ישיבת 'פורת יוסף' היה ידיד גדול של הרב אייזנבך והם שוחחו לעתים קרובות. בבוקרו של אחד הימים הבחין הרב אייזנבך במנשר שחולק על שולחנות בית הכנסת בו התפלל שקרא לציבור להתפלל לרפואת הרב צדקה שעבר במהלך הלילה התקף לב קשה. מיד בשובו לביתו שלח הרב אייזנבך פאקס למזכירות הרבי, בו עדכן הוא על שאירע וביקש את ברכת הרבי עבור הרב צדקה. לאחר מספר שעות התקבל פאקס בתגובה ובו נכתב כי הרבי מבקש לדעת את מצבו הרפואי של הרב. הרב אייזנבך יצא מיד אל בית הרפואה בו אושפז שם נאמר לו כי המצב קשה ביותר ולא ניתן כלל להיכנס אליו, הרב אייזנבך עדכן את המזכירות, והמתין להתפתחות. בבוקר המחרת התבקש הוא שוב לברר מה מצבו, אך גם הפעם נאלץ לבשר שאין כל שינוי והמצב עודדנו קשה.

ביום השלישי נשלח אל הרב אייזנבך מסר מהמזכירות כי "לפלא שאין כל שינוי במצבו ובפרט שעומדים בחודש 'אייר' - 'אני ה' רופאך' וכידוע גם אצל אחינו הספרדים ש'אייר' ראשי תיבות 'אברהם, יצחק, יעקב ורחל'". הרב אייזנבך מיהר אל בית הרפואה שם קידמו

את פניו בני הרב צדקה שהכירוהו מביקוריו אצל אביהם, הוא מסר להם את דבריו של הרבי והם הודו לו נרגשות על שפעל להשיג את ברכתו של הרבי, אחד הבנים ציין בהשתוממות כי העובדה שהרבי ציין את ראשי התיבות האחרונים שמקורם בקבלה, מעידה כי הוא יודע על סדר לימוד חשאי בו הוגה הרב צדקה ברזיה יחד עם אדם נסתר ממקובלי ירושלים, חברותא שדבר קיומה ידוע למעטים בלבד.

כך או כך, שב הרב אייזנבך לביתו בציפייה כי ברכת הרבי תפעל את הרפואה המיוחלת. לאחר מספר שעות נקש על דלת הבית אחד מבני הרב צדקה שחש חובה להגיע ולבשר לרב אייזנבך באופן אישי כי טיפול מסוים הצליח במפתיע והרופאים שוקלים לשחרר את הרב לביתו כבר באותו השבוע. התאוששותו של הרב היתה מהירה ומששב אל ביתו שיגר אל הרבי מכתב תודה נרגש בו הודה לו עמוקות על הברכה אותה העניק לו. הוא המשיך לחיות עוד עשר שנים לאחר מכן במהלכם התהדקו קשריו עם הרבי לזכותו זקף הוא את נס ההבראה שלו.

הגה"ח הרב אברהם מיכאל הלפרין, חבר בי"ד רבני חב"ד ורבה של הגבעה הצרפתית בירושלים, סיפר כי פעם נפגש עם חבר מועצת גדולי התורה כ"ק האדמו"ר מערלוי זצ"ל בקשר לעניין ציבורי דחוף ויחד נמנו וגמרו כי נחוץ לקיים אסיפה רבנית שתדון בנושא. במהלך השיחה הציע הרב הלפרין, שהגו בן דודו של הרב אייזנבך כי מהיכרותו עמו יכול הרב אייזנבך להביא תועלת רבה וכדאי להזמין. נענה לעומתו האדמו"ר בתמיהה "האמנם חושב אתה כי כדאי הוא ביטול התורה שיגרם לרב אייזנבך עבור השתתפותו באסיפה?"

בחודש תמוז ה'תשנ"ב חיתן הרב אייזנבך את בתו הגברת לאה תחי" עב"ג הגה"ח אברהם אשר בלינוב שליט"א. לחתונה הגיעו רבנים ואישי ציבור רבים, אך מה הופתעו הנוכחים ששעה קלה אחר תחילת האירוע נכנס לאולם האדמו"ר מערלוי על אף שבאותו הלילה נערכה

חתונת נכדו, בן לבנו, אותה עזב מיד אחר החופה בכדי שיוכל לפקוד את שמחתו של הרב אייזנבך. היחס וההערכה עצומה להם זכה הרב אייזנבך בקרב גדולי דורו מתבטאת היטב במחווה זו שהינה יוצאת דופן בכל קנה מידה.

האדמו"ר מערלוי משותף בתונת ביתו של הרב אייזנבך

מורה ואב.

בשנת ה'תשנ"ה נקרא הרב אייזנבך לבוא ולעמוד בראש הישיבה החדשה שנפתחה שנה קודם לכן בעיר בני ברק. תלמידיו בשנים אלו כמו תלמידיו מקרית גת מעידים כי שנות ההתעלות בחייהם, בהם הגו הם בתורה כשלצדם יד מכוונת ודואגת, היו השנים בהם חסו הם בצלו של הרב אייזנבך ששימש להם כאב וכמורה דרך.

גם תלמידיו בכולל המפורסם 'בית מדרש הגבוה' שהיה בנשיאות חותנו הגר"א ברנשטיין זצ"ל שהיה בית ועד לגדולי הלומדים בירושלים בראשו עמד הרב אייזנבך החל משנת ה'תשל"ח מספרים על הזמן היקר שהקדיש לכל אחד מהם, על האוזן הקשבת שמצאו אצלו לכל צרכיהם ועל הייעוץ שהעניק לאי מי מהם שנקלע לבעיה כלשהי, רוחנית או גשמית.

השיעורים אותם מסר בכולל נודעו לשם ולתהילה והרבה מגדולי הלומדים בירושלים היו באים לשמוע את שיעוריו. היה זה מדהים לראות מזקני חכמי ירושלים באים בכל יום חמישי לבית המדרש לשמוע את השיעור של ראש הכולל הצעיר.

בשנת ה'תשע"ב הרחיק הרב אייזנבך עד לבואנוס איירס שבארגנטינה לעמוד בראשות ובהנהגת קהילת 'אהל יוסף משה' המפוארת. הרב אייזנבך שהורגל מבחורות להביא את תורתו ושמעו של הרבי לקהלים רחוקים מנטלית לא נרתע גם כשנוספו עליהם פערים של מרחק וסגנון. מבראשית, החל הוא להרביץ תורה בבני הקהילה צעיריה וזקניה כאחד ותוך זמן קצר דבקו הם בו באהבה והערצה עצומה. דמותו של הגאון והחסיד הקמאי שבא לפתח להתגורר בעירם שבתה את לבם ועל אף השנים הלא רבות בהם התגורר בה נקשרה נפשם של רבים מתושביה בנפשו של הרב אייזנבך שהשקיע בהם את כוחותיו כולם.

גם בשהותו בארץ ניכר לא זו הוא כמלא הנמה מהקפדתו על כבודם של רבותינו וחסידיהם, וכשנקנה לכולל בראשו עמד ש"ס חדש ומאיר עיניים אסר הוא להכניסו אל תוך היכל הלימוד מפני שבהוצאה זו נמנעו העורכים מלהכניס את ביאוריהם של גאונים עצומים אך בשל שאלו נמנו על עדת החסידים.

התורת חסד

חביבות מיוחדת היתה להרב אייזנבך בלימוד תורתם של גאוני חב"ד, ובמשך השנים עסק רבות בדבריהם, ואף פרסם והפיץ מהם. יחס מיוחד היה אצלו לתורתו של שר התורה הגאון רבי שניאור זלמן מלובלין בעל התורת חסד. כל ימיו עסק בתורתו, אסף וקיבץ הרבה מתשובותיו וקיווה כי ביום מן הימים יצא הספר "תורת חסד" מחדש ויקבל את הכבוד הראוי לו.

בימי שהותו בארגנטינה רתם לכך את ידידו יבדלחט"א הנגיד החסידי הרה"ח רבי חיים לפידות שי' ומשפחתו ובשיתוף האחים הרבנים בני הרה"ג רבי יוסף בוקסבוים ע"ה הממשיכים את דרכו של אביהם בהוצאת 'מכון ירושלים' המעטירה, זכה לאחר עבודה רבה ומייגעת לראות את "תורת חסד" יוצא לאור בהוצאה מחודשת ומפוארת, אף נוסף כרך חדש ובו תשובות חדשות שרובם נתקבצו ע"י הרב אייזנבך ברבות השנים.

תורה שלמדתי באף

באותם שנים בשפתיים חשוקות ובדומיה מוחלטת התייסר הרב אייזנבך במחלה הנוראה ל"ע, אך דווקא בימים קשים אלו התגלו בו כוחותיו האדירים משל לא היו דבריו של הרבי לאחותו הגב' מרים קוטס "אייזנבך ז"י האבן א שטארקער כח" מכונים אלא לאותה העת. באצילות אבירית המשיך הוא להשיב במאור פנים לכל פונה גדול כקטן, לכתוב את ספריו ולהפיץ תורה בשיעוריו, מאמריו התורניים ותשובותיו ההלכתיות.

אחד מהרופאים הגדולים ביותר בארגנטינה שהינו נוצרי אדוק היה שותף לטיפול במחלתו של הרב אייזנבך וכה הוקסם מדמותו הקורנת עד שגם לאחר שהסתיים חלקו במאמצים הרפואיים המשיך הוא להתקשר ולברר מה מצבו של הרב והאם נזקק הוא לדבר מה אותו יש ביכולתו לספק.

במוצאי שבת פרשת יתרו ה'תשפ"א עלה לביתו חתנו הגה"ח הרב אברהם אשר בלינוב שליט"א ראש ישיבת תות"ל באלעד ושוחח עמו בדברי תורה, הרב בלינוב סיפר לחמיו כי בסעודת השבת דן עם בני משפחתו בהבדלים בין האופן בו נכתבו עשרת הדברות בפרשה זו,

פרשת יתרו, לבין האופן בו נכתבו בפרשת ואתחנן. כאשר ההבדל הבולט הוא שבפרשת יתרו נכתב "לא תחמוד" בעוד שבפרשת ואתחנן נקטה התורה בלשון "לא תתאוה".

הרב אייזנבך האזין בתעניינות לאשר שוחחו בני המשפחה וסיפר לרב בלינוב כי בזמן בו נבחנו יכולתיו על ידי צוות האנציקלופדיה התלמודית בטרם התקבל למערכת, כמובא לעיל קיבל הוא לערוך כנסיון את הערך "חשד - מראית העין", במקביל, גילה הרב אייזנבך את אוזן חתנו, החל הוא מיוזמתו לכתוב ערך נוסף בתור ניסיון עצמאי ובחר בערך "לא תחמוד". הרב אייזנבך הפנה את הרב בלינוב לעיין בקטעים מסוימים באותו ערך בהם מובאים דברים הנוגעים לדיון המשפחתי שתוכנו נחזר כעת בפניו.

בחיוך פיקח ובהומור עצמי משובח שלא נס ליחו, הוסיף הרב אייזנבך באוזני חתנו כי

בזמן בו עבד על ערך "לא תחמוד" נכנס לחדרו הרב בורודיאנסקי ועיין בדפים שהיו מונחים על השלחן, לאחר שלא הבין את הקשרם אל הערך "חשד - מראית עין" שח לו הרב אייזנבך שאת ערך זה כותב הוא כנסיון, נתחייק הרב בורודיאנסקי ומלמל כלפיו "אל תביאנו לא לידי נסיון ולא לידי בזיון", שכוונתו היא כי לעתים נוטל אדם על עצמו מעל ומעבר לנדרש ממנו ודווקא אותן "נסיונות" מביאים לידי בזיונות... כשסיים הרב אייזנבך לשתף את חתנו באנקדוטה חביבה זו איחל לו בלבביות שבוע טוב ונפרד ממנו כשבת שחוק על פניו.

אגודת חסידי חב"ד

אבד כלי חמדה

'יחד עם כל שלומי אמוני ישראל מבכים אנו מרה את השריפה אשר שרף ה' בהסתלקותו של אביר התורה והיאה, שכל רו לא אינס ליה, כל ימיו יגע וחיפש בתורה ובמעשה ידי אמן כתב בעט נובע מעיין חכמה את ספריו הנודעים והאירו את עולם התורה, העמיד תלמידים הרבה ואילמם חכמה בינה ודעת בידיעה ובלפזר התורה, כבר בימי נעוריו היה חבני העליה בשבתו בשבת תחכמוני בישיבה שבחצר **כ"ק מרנא ורבנא אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע**, וזכה שיעודדו לכתוב ולהוציא את חידושי תורתו המופלאים. היה ידיים ומקורבם של מרגן ורבגן גדולי ישראל אשר חיבבוהו והשתעשעו עמו בדברי תורה ועמד לימין השלוחים המקיימים עולה של תורה ויהדות בכל רחבי תבל

הגאון האדיר ראש הישיבה

רבי חנוניה יוסף אייזנבאך

בעל "מחנה יוסף"

ראש ישיבות ליובאוויטש המעשירות בעיה"ח בני ברק ובקריית גת ומקים עולה של תורה במבצר התורה "אהל יעקב משה" בארגענטינא

אשר נתעלה לגנוי מרומים בערב ע"ק פ' משפטים, אדר"ח אדר תשפ"א

גדולה האבידה לעולם התורה ואין לה תמורה, ולאקי הנחמות ירפא את שברם של הרבנית האלמנה **חנה** וכל בני המשפחה, ושל רבבות התלמידים והלומדים **החיים** מזיו חידושי תורתו

וכל בית ישראל יבנו את השריפה אשר שרף ה'

מודעת האבל שאנו"ח פירסמה ברחבי הארץ לאחר פטירתו.

”ויעל הענן מעל המחנה”

ביום שישי של אותו שבוע, עש"ק פרשת משפטים, ראש חודש אדר, התבקשה נשמתו הגדולה של הרב אייזנבך לישיבה של מעלה, והותירה אחריה תלמידים לאלפים, אוהדים ומעריצים רבים ועשרות ספרים בהם ממשיכה לפעם רוחו של הרב אייזנבך זצ"ל כפי שהעיד על כך הרבי כשמיזג בלשונו את הרב וספריו יחדיו.

שבועיים קודם פטירתו יצא הכרך השלישי והאחרון במהדורה המואדרת מכתביו של בעל ה'תורת חסד' עליהם התייגע הרב אייזנבך בימי ענותו והוא הספיק למשש באושר את דפי הכרך הטרי. בלווייתו שנערכה בצהרי יום פטירתו, שעות אחדות קודם כניסת השבת ציטט אי מי את שאמר הרב אייזנבך חודשים קודם לכן: "זכות עמלי בכתבי ה'תורת חסד' על הפצת תורתו והאדרת שמו התייגעת, היא זו שתעמוד לי לחלקי בעולם הבא".

דרוש ופלאול לתנאים

חורף תרע"ז, ראס-טוב ע"נ דון

נושאי כלי הרמב"ם מדוע השמיט הני שני דברים. ועל הא דתנאי בד"א ומעשה בד"א הסכימה דעת כולם דלא ס"ל להרמב"ם כרב אדא, אשר זה הוא באמת דעת רוב הפוסקים, ואמנם בהא דתנאי שאפשר לקיימו ע"י שליח נחלקו הה"מ והכ"מ, דהה"מ ס"ל דבאמת ס"ל להרמב"ם פרט זה במשפטי התנאים והא דלא חשיב לי' משום דסמיך על מ"ש בפ"ד מהל' ייבום וחליצה בחליצה מוטעית ע"מ שתתן מאתיים וזו כשרה אע"פ שלא נתנה, שהוא משום דלא מהני תנאי בחליצה משום דא"א לקיימו ע"י שליח כמבואר בכתובות שם. והכ"מ לא ניחא לי' בסברת הה"מ דהרמב"ם ישמיט כאן במקומו ויסמוך עצמו על מ"ש בהלכות ייבום וחליצה, ודעתו דאם רק הי' סובר הרמב"ם פרט זה הי' בוודאי כוללו כאן במקומו עם שאר משפטי התנאים שמנה כאן, וע"כ דעת הכ"מ דהרמב"ם באמת לא ס"ל כלל פרט זה במשפטי התנאים, משום דלא אמרו בגמ' כתובות דטעמא דחליצה מוטעית כשרה משום דא"א לקיימו על ידי שליח רק למ"ד דהמקדש על תנאי ובעל אינה צריכה גט אבל למ"ד צריכה גט וס"ל דהיכא דעביד מעשה אחולי אחלי' לתנאי' אז כמו"כ בחליצה מוטעית דכשרה ג"כ הטעם משום דאחולי

להבין הנוסח דהמגיד מראשית אחרית פי' למה בחרו בתואר זה דווקא להקב"ה דהמגיד מראשית אחרית (וע"פ פשוט הוא ע"פ מארז"ל בכ"מ דמ' יום קודם מכריזין כו') גם יש להבין בעיקר ענין התנאים דמאחר דנק' בשם תנאים ע"כ צ"ל כמו בכל תנאי בעלמא, וידוע הוא דבכל תנאי צ"ל משפטי התנאים המבוארים בגמ' דומיא דתנאי בני גז ובני ראובן, ואם לאו התנאי בטל כידוע, וכאן הלא חסר משפטי התנאים דאין כאן תנאי כפול ויתר משפטי התנאים.

ונקדים מתחילה לבאר לבאר דעת הרמב"ם במשפטי התנאים, דהנה בגמ' במקומות ---- מפוררות מצינו ששה דברים משפטי התנאים, תנאי כפול בקידושין (ס"א ע"א) והן קודם ללאו בגיטין (ע"ה ע"ב) ותנאי קודם למעשה בב"מ (פ"ב ע"א) וגיטין (ע"ה ע"א) ותנאי בדבר שאפשר לקיימו שם בב"מ ובגיטין (פ"ב ע"א) ותנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר בגיטין (ע"ה סע"א) ותנאי שאפשר לקיימו ע"י שליח בכתובות (ע"ד ע"א).

והרמב"ם בפ"ו מהל' אישות השמיט הא דתנאי בד"א ומעשה בד"א וגם השמיט תנאי שאפשר לקיימו ע"י שליח וכבר טרחו

או דאדרבא דמן הסברא החיצונה הי' מועיל כל תנאי אף שלא כמשפטי התנאים, ורק מבגו"ר ילפינן מייתורא דקרא דלא מועיל תנאי רק אם נעשה כמשפטי התנאים, מדהוצרך משה לכפול תנאו ולהקדים התנאי למעשה וכדומה ביתר משפטי התנאים (ועי' בר"ן בגיטין שם במקומו). וכבר דיברו בזה מקצת מן האחרונים.

והנה בשעה"מ בפ"ו מהלכות אישות כתב דרבא ורב אשי דפליגי על רב אדא במי שאחזו ולית להו תנאי ומעשה בד"א הוא משום דס"ל דהסברא החיצונה הי' שמועיל כל תנאי, ומשפטי התנאים ילפינן מבגו"ר מייתורא דקרא, וע"כ לית להו תנאי ומעשה בד"א, דעל זה ליכא ייתור דדילמא מעשה שהיה כך היה, והרמב"ם פסק כרבא ורב אשי ובתראה גינהו. וכתב גם כן דמשום הכי לית לי' להרמב"ם גם כן תנאי שאפשר לקיימו ע"י שליח ג"כ מהאי טעמא דליכא ייתורא דאפשר דמעשה שהיה כך היה, עיי"ש בשעה"מ שהאר"י קצת לבאר דעת הרמב"ם בהא דחליצה מוטעית עיי"ש.

והנה לכאורה בהא דאפשר לקיימו ע"י שליח א"א לומר כן, דזה ילפינן ג"כ מייתורא דקרא, כמ"ש בשיטה מקובצת בפ' המדיר (ע"ב ע"א) דמדפהפסיק משה והתחיל לדבר עם יהושע דהרי בקרא מדבר עם בגו"ר והוה לי' לסיומא עמהם דהרי התנאי הי' עמהם ושוב הי' לו לצוות גם ליהושע שיעשה כמו שיצווה עליו כפי התנאי, ומדהפסיק וגמר התנאי בדברו עם יהושע ה"ז הוראה דבעינן זה לעיכובא ועיי"ש. וא"כ הרי ילפינן תנאי שאפשר לקיימו ע"י שליח ג"כ מייתורא דקרא.

אחלי' לתנאי, וא"כ לדידן דקיי"ל דצריכה גט ממילא הוי הטעם דחליצה מוטעית משום דאחולי אחלי' לתנאי' ולא משום דא"א לקיימו ע"י שליח ולא בעינן באמת האי פרט דאפשר לקיימו ע"י ש, וע"ש בכ"מ באריכות.

ודברי הכ"מ באמת צריכים ביאור, דעדיין אינו מובן מה הכריחו להרמב"ם לדחות פרט זה דאינו יכול לקיימו ע"י שליח, דהרי פשוט הסוגיא משמע דבעינן זה, ואף דאנן קיי"ל דהמקדש על תנאי ובעל צריכה גט, אבל עכ"פ אי"ז הכרח דלא בעינן אפשר לקיימו ע"י שליח, וא"כ מה הכריחו להרמב"ם לדחות זה הרי לא מצינו חולק בזה.

והנלע"ד בביאור שיטת הרמב"ם בזה, ונאמר דלהרמב"ם לפי שיטתו ביתר משפטי התנאים אשר משונה דעתו משאר הפוסקים כמו שנבאר, מוכרח שיטתו לדחות הא דאפשר לקיימו ע"י שליח.

דהנה ידוע דמשפטי התנאים ילפי' מתנאי בני גד ובני ראובן, אמנם יש לחקור אם הא דילפינן מבגו"ר הוא משום דמן הסברא החיצונה לא היה מועיל שום תנאי, ומבגו"ר הוא דידעינן דמועיל תנאי, וממילא אין לך בו אלא חידושו רק כמשפטי התנאים שמצינו בבגו"ר. (וכ"כ באמת הרא"ש מפורש ביבמות בפ' מצוות חליצה, והתוס' בכתובות (נ"ו ע"א) ד"ה הרי זו מקודשת ע"י ש). וא"כ לא ילפינן מבגו"ר מייתורא דקרא, רק כיון דכל עניין התנאי שמועיל לא ידעינן לי' אלא מבגו"ר, ממילא אין לך בו אלא חידושו רק ממש כבגו"ר, היינו כמשפטי התנאים שמצינו בבגו"ר.

וכבר הרגישו בזה קצת המפרשים, ועי' בספר המקנה במקומו מזה.

והנלע"ד בזה הוא, דענין השליחות שהי' יהושע שמינהו משה אי"ז כשליח בעלמא, רק הוא ענין מסירת הכח שמסר משה ליהושע שיהי' במקומו והוא השררות שהי' לו למשה בחלוקת הארץ שבידו הי' החלוקה, וענין שררות זו מסר ליהושע שיהושע יהי' האדון בזה, ואי"ז דומה לשאר שליח בעלמא דבשליחות העיקר הוא המשלח, והשליח הוא רק כמו ידא אריכתא להמשלח לעשות פעולת המעשה על ידו, ותמיד בכל רגע השליח בא מכוחו של המשלח, והיינו רצונו של המשלח שרוצה שיהי' שלוחו, ואם באמת חוזר המשלח נתבטל תיכף השליחות, כי בלא המשלח השליח אינו כלום אף לאחר שמינהו וכדאי' בגמ' 'כולהו מכח מאן קאתו מכח בעל, איתא לבעל איתא לשליחות ליכא לבעל ליכא לשליחות', והיינו טעמא ג"כ דמת המשלח בטלה המתנה דהנותן הוא המשלח כו', אבל עניין זה דמשה מינה ליהושע הי' ענין מסירת הכח, שכל כוחו שהי' למשה בחלוקת הארץ מסר ליהושע שיהי' במקומו ויהי' בידו הכל, ושוב באמת לא יהי' למשה הכח הזה, וע"כ אף שמת משה אח"כ לא נתבטלה החלוקה מחמת זה וכו', דיהושע הי' עושה אז הכל בכח עצמו.

ובזה צריך ג"כ לדיני תנאי אף להפוסקים דס"ל דבמינוי שליחות לא בעינן דיני תנאי, היינו דווקא בשליחות כפשוטו, דעיקר הטעם מה שלא בעינן דיני תנאי בשליחות כתבו הפוסקים משום דלא נעשה שלוחו אלא על

אשר ע"כ נאמר דלהרמב"ם לשיטתו א"א למילף מייטורא דקרא, דהנה הרמב"ם פסק דבמעכשיו או ב'על מנת' לא בעינן כלל משפטי התנאים כידוע דעתו בזה שם בפ"ז מהלכות אישות. גם בהא דתנאי קודם למעשה דעת אחרת לו מכל הפוסקים, דמפרש תנאי קודם פועל המעשה, ובאמירה לא איכפת לן איזה שיקדים, ואפילו אם הקדים המעשה באמירה אם רק לא עשה עדיין המעשה בפועל ג"כ הי' תנאי, והגאון בעל קצה"ח בספרו אב"מ (סי' ל"ח) הקשה לכאורה להרמב"ם למה הוצרך משה לאמר 'אם יעברו ונתתם' דהרי המעשה לא נעשה עדיין דהרי לא זכו עדיין בחלוקת הארץ, דהא במעכשיו להרמב"ם לא בעינן כלל משפטי התנאים, וע"כ דלא יזכו בחלוקת הארץ עד אחר יעבורו, וא"כ לא נעשה המעשה עדיין ולמה לא הקדים 'ונתתם אם יעברו', ותירץ הגאון הנ"ל דכיוון שיהושע הי' שלוחו של משה, כמ"ש רש"י בפ' המדיר, וא"כ משו"ה הוכרח לומר 'אם יעברו ונתתם' משום דעיקר התנאי לא הי' אלא בשליחות וא"כ 'ונתתם' היינו גמר המעשה לשליחות ומשו"ה הוכרח לומר 'אם יעברו' מקודם 'ונתתם' דהוא המעשה, יעו"ש.

ובאמת להמעיינן דבריו אינם מובנים, וכאשר הרגיש קצת בעצמו אח"כ, לרוב הפוסקים דס"ל דלא בעינן בשליחות כלל משפטי התנאים, וכמ"ש הר"ן בפ' מי שאחזו יעו"ש ובחי' הרמב"ן. ובלא"ה אם נתפוס דיהושע הי' שליח ממש דמשה ועיקר האדון בזה הי' משה הרי קיי"ל דמת המשלח בטלה השליחות, והרי משה מת אח"כ ומי הי' אז האדון לחוץ הארץ,

ואשר לפי"ז מוכרח דלא בעינן תנאי שאפשר לקיימו ע"י שליח וכפי מ"ש בשעה"מ הנ"ל דמשו"ה השמיט הרמב"ם תנאי בד"א ומעשה בד"א, משום דס"ל דלא ילפינן מבגו"ר רק מייתורא דקרא, ולפי כל הנ"ל ליכא ייתורא על אפשר לקיימו ע"י שליח, דהרי עיקר הייתורא כתב בשיטה מקובצת הנ"ל הוא מה שלא סיים משה דבריו עם בגו"ר עצמן דכיון דהתנאי היה עמהם הוה לי' לסיים דבריו ג"כ עמהם, ומדהפסיק והתחיל לדבר עם יהושע מוכח דפרט זה לעיכובא כנ"ל. אבל לפי מה שנתבאר בשיטת הרמב"ם דהתנאי הי' עם יהושע, מובן שאין שום ראייה דהרי הי' מוכרח לדבר עם יהושע דהרי התנאי הי' עמו, ומה שהכריח באמת למשה לעשות התנאי עם יהושע ולא עם בגו"ר עצמן הוא ג"כ מטעם שביארנו דאם הי' עושה התנאי עם בגו"ר עצמן (ולא הי' ממנה ליהושע) לא הי' מתקיים הדבר, דממ"נ איך הי' עושה, דאם לא הי' ממנה ליהושע על מקומו שיהי' ברשותו חלוקת הארץ ורק הי' עושהו כשליח בעלמא, הרי כיון דמת משה אח"כ בטלה החלוקה כדקיי"ל מת המשלח בטלה המתנה, ואם הי' ממנה ליהושע על מקומו וא"כ לא יהי' שוב ברשות משה כלום, וא"כ מה בצע בהתנאי שיעשה עם בגו"ר אחרי ששוב הדבר ברשות יהושע לא ברשותו ודו"ק, וע"כ הוכרח להתנות התנאי עם יהושע וכו'. ועכ"פ לפי"ז ליכא ייתור על הא דאפשר לקיימו ע"י שליח, וע"כ הרמב"ם לשיטתו כנ"ל השמיט האי פרט דאפשר לקיימו ע"י שליח משום דלא ס"ל ודו"ק.

אופן שמצווהו, יעו"ש בר"ן ובחי' הרמב"ן הנ"ל. ולכאורה מ"ש מכ"ד כמו מתנה על תנאי נימא ג"כ הכי דהרי לא נתן לו המתנה אלא על תנאי כך וכך, וע"כ דעיקר החילוק הוא משום דבשליחות תמיד השליח מקבל כחו מהמשלח ואינו די בהמינוי לבד רק תמיד מתחדש כחו מהמשלח והיינו רצונו של המשלח שרוצה שיהיה שלוחו, וע"כ א"צ בזה דיני תנאי, דזה לא שייך אלא היכא דאחר שעשה המעשה כבר אין בכוחו לחזור ואין בידו לשנות, כמו מתנה עד"מ דלאחר שנתן המתנה אינו יכול שוב לחזור וחבירו כבר קנה המתנה, בזה אמרינן דאם לא היה כדיני תנאי וכבר לאחר המעשה הוא ואין בידו לשנות, משא"כ בזה דאף לאחר המינוי עדיין צריך הוא לרצונו של המשלח שירצה שיהי' שלוחו ואם לאו אינו שלוחו, וא"כ הרי אי אפשר הוא שיהי' שלוחו אלא ברצונו, וע"כ אין צריך בזה לדיני תנאי, כנ"ל. וא"כ לפי מה שביארנו דענין השליחות שמינה משה ליהושע אי"ז כשליח בעלמא דאז לא היה צריך לדיני תנאי לרוב הפוסקים, ועוד הרי משה מת אח"כ ובטלה השליחות כנ"ל, רק זה הי' ענין מסירת הכח כנ"ל, וע"כ הי' צריך בזה לדיני תנאי, כי הוא דומה ממש למתנה וכדומה ודו"ק.

ובזה יהיה עולה יפה תירוצו של הקצוה"ח

(אם כי לא כיוון לזה אבל כן צ"ל ע"כ כי בלאה"כ דבריו אינם מובנים, כנ"ל), וע"ז הי' התנאי דמשה ד'אם יעברו ונתתם' דהכוונה בונתתם היינו המינוי שמינה ליהושע וא"כ הוא המעשה בפועל ונמשו"ה הוצרך להקדים 'אם יעברו' מקודם כדי שיהי' התנאי קודם לפועל המעשה.

זו והרמב"ן והרשב"א בחידושיהו הניחו בצ"ע, ועי' בר"ן פ' מי שאחזו.

ולכאורה הלא כל משפטי התנאים מבגו"ר לפינן, וא"כ ניחזי אנן איך הי' בבגו"ר, והלא בבגו"ר הי' תנאי ד'אם', לא 'מעכשיו', דהא לא זכו בארץ הגלעד עד יעבורו, דהרי משה לא נתן להם מיד רק ציווה ליהושע לתת, וגם בפסוק הוא מפורש שלא זכו תיכף בארץ הגלעד כמו שאמר "אם יעברו וגו' ואחר תשובו והיתה הארץ לפניכם" כו' הרי מפורש דיזכו אח"כ, נמצא דבבגו"ר הי' תנאי ד'אם', וא"כ מניין לנו לומר דגם ב'מעכשיו' צריך למשפטי התנאים.

(ובפני יהושע נדחק בזה שהרי הי' הוכייה בבגו"ר משום לשון הירושלמי הובא בר"ן פ' מש"א שאני התם שהיתה הארץ לפנייה והוא מבקש להוציאם יעו"ש בר"ן. ובאמת כבר פירשו האחרונים דברי הירושלמי עי' במקנה במקומו ובח"ס חאה"ע סי' -- ובאב"מ סי' ל"ח דבוודאי א"א להוציא מקרא מידי פשוטו דמפורש ואחר תשובו והיתה הארץ לפניכם. אמנם המעיין בר"ן שם משמע דמפרש דברי הירושלמי כפשוטו שהי' נותן להם הארץ מיד יעו"ש. אמנם קושייתנו היא קושיא מ"מ דהרי גם הר"ן לא מקשה לשיטת הגאונים מבגו"ר עצמן רק מדברי הירושלמי ולכאורה למה לא מקשה בלא הירושלמי מבגו"ר עצמן. (רצונו אף כי נצרך לו להעדיף הירושלמי שמשם ראה דבבגו"ר הי' ועכשיו, אמנם המעיין בר"ן יראה דקושייתנו אינו רק ממשמעות הירושלמי) אלא ע"כ כדברינו דלקמן דמבגו"ר עצמן א"א להקשות דאדרבא הרמב"ם לשיטתו ראייתו מבגו"ר כאשר נבאר בע"ה, אמנם קושייתו מהירושלמי להכריח דלא כשיטת הרמב"ם).

אמנם לפי דרכינו נוכל לומר טעם מחלוקתן של הראשונים בזה באופן נעלה ומרווח,

והנה לפי מה שביארנו בשיטת הרמב"ם יבואר לנו עוד פסקא, ד'בעל מנת' לא בעינן משפטי התנאים כשיטת הגאונים כידוע דעתו בפ"ו מהל' אישות. והראב"ד נתן טעם לזה, הביאו הרא"ש והר"ן בפ' מי שאחזו, משום דכיון דאינו עוקר המעשה בהתנאי דהרי המעשה יתקיים מעכשיו, ע"כ אין צריך למשפטי התנאים. אבל בתנאי ד'אם' כיון שבא לעקור המעשה שלא יחול מעכשיו, ע"כ צריך לדקדוקי התנאים, יעו"ש.

וביאור דברי הראב"ד דלכאורה סברתו אינו מובן דהא גם ב'מעכשיו' אם לא יתקיים התנאי הרי יתבטל ויתעקר המעשה לגמרי, נמצא הרי גם בתנאי ד'מעכשיו' ג"כ בא לעקור המעשה. אמנם סברת הראב"ד הוא כך דזה שאם לא יתקיים התנאי יתבטל המעשה, זה לא איכפת לן ולא מיקרי בזה עוקר המעשה, דכיון שהמעשה יתבטל לגמרי נמצא אין כאן מעשה כלל. רצונו דאחר שלא יתקיים התנאי איגלאי מילתא למפרע שלא הי' כאן שום מעשה קדושין או גירושין עד"מ כלל, וה"ז דומה לנותן טבעת לאשה בתורת מתנה או פקדון שלא לשם קדושין, שאין שם שום מעשה קדושין כלל. וכן בנדו"ד אם לא יתקיים התנאי איגלאי מילתא למפרע שהנתינה לא הי' לשם קדושין כלל. אמנם בתנאי ד'אם' כיון שאף אם יתקיים התנאי דאז הרי הנתינה ליד האשה הוא באמת מעשה קדושין, ועכ"ז בא לעקור שלא תחול מעכשיו (היפך ממה שנושא עיני המעשה מצ"ע) רק לאחר קיום התנאי, זה מיקרי עוקר מעשה הקדושין, זהו כוונת הראב"ד. אמנם כמה מהראשונים חולקים על שיטה

כל תנאי וילפינן מבגור"ר מייטורא דקרא, א"כ מוכרח שיטתו שהסכים לשיטת הראשונים דב'על מנת' ו'מעכשיו' לא בעינן משפה"ת וכנ"ל דהא בהא תליא, והחולקים על שיטה זו ס"ל דילפינן מבגור"ר משום דחידוש הוא ודו"ק.

ואם כנים אנו בדברינו אלה נוכל לומר עוד פרפרת אחת לתרץ קושיית הר"ן והרשב"א על הרמב"ם דס"ל דבע"מ לא בעינן משפה"ת מר' יוחנן דס"ל דעל מנת כמעכשיו ואפ"ה ס"ל בחליצה מוטעית ע"מ שתתן ר' וזו כשרה יעו"ש בר"ן במקומו בפ' מש"א וברשב"א בחידושו, והח"ס חאה"ע סי' --- תירץ קושיא זו משום דפרט זה דתנאי שא"א לקיימו ע"י שליח הוא מסברא שכ' התוס' בכתובות (ע"ד ע"א) דכיון שאין בידו לעשות שליח כמו"כ אין בידו להטיל תנאי, וא"כ מה יוסיף לן דהוא מעכשיו אחרי שאין בכוחו להטיל תנאי יעו"ש. ובאמת כבר קדמו הלח"מ במקומו בתוכן זה התירוץ יעו"ש.

אך באמת בתירוצם יש לפשפש, לבד מה שהרי התוס' בגיטין (ע"ה ע"א) כפה"נ מיאנו בסברא זו ותירצו על קושייתם תירוץ אחר יעו"ש ובשום ראשון לא נזכר סברא זו, הנה לבד זה הרי סברא זו שכ' התוס' שייך דווקא אם נימא דכל משפה"ת ילפינן מבגור"ר לא מייטורא רק משום שחידוש הוא ואין לך בו אלא חידושו כנ"ל, וע"ז שייך סברתם להסביר לנו החילוק מדוע לא נימא ג"כ שיהי' ממשפה"ת דווקא בקרקעות וכדומה שמצינו בבגור"ר ודו"ק, אבל אם נימא דילפינן מייטורא

דמחלוקת זו אם ב'על מנת' בעינן משפטי התנאים תלוי בהחקירה שהקדמנו איך הוא הסברא החיצונה אצלנו בלא הילפותא מבגור"ר, דאם נאמר דמן הסברא הי' מועיל כל תנאי אף בלא משפטי התנאים, וממילא הילפותא מבגור"ר הוא מייטורא דקרא כנ"ל, אז ב'על מנת' לא בעינן משפטי התנאים משום דכיון דהסברא אצלנו דכל תנאי מועיל דהכוונה הוא דכל תנאי שבעולם באיזה אופן שהוא מועיל ולא הוה מחלקינן בין 'מעכשיו' ל'אם', ובין כפול ללא וכדומה, אלא דגלי לן ייתורא דקרא בבגור"ר דווקא דקדוקי התנאים מועיל, ובבגור"ר הרי הי' תנאי ד'אם' (כאשר ביארנו לעיל) ממילא לא ידעינן אלא בתנאי ד'אם' דבעינן משפה"ת, אבל ב'מעכשיו' נשאר כפי הסברא החיצונה שמועיל בכל אופן שהוא אפי' בלא משפה"ת, וטעמא רבה איכא לחלק ביניהו כמו שנתן הראב"ד טעם לדבר כנ"ל. אמנם אם נאמר דמצד הסברא לא הי' מועיל כל תנאי לבטל המעשה אף במעכשיו ואף כמשפה"ת, אלא דכיוון דמצינו בבגור"ר דבאופן משפה"ת מועיל תנאי ילפינן גם בעלמא דמשפה"ת מועיל תנאי לבטל המעשה, ובבגור"ר הרי הי' תנאי ד'אם'. וכיון שמצינו דתנאי ד'אם' מועיל אם נעשה כמשפה"ת, א"כ כ"ש ב'מעכשיו' (דעדיף ואלים כחו מתנאי ד'אם' כסברת הראב"ד הנ"ל) דמועיל אם נעשה כמשפה"ת. אמנם בלא משפה"ת גם ב'מעכשיו' לא מועיל דכיון דמצד הסברא לא הי' מועיל כלל תנאי באיזה אופן שהוא אלא משום דילפינן מבגור"ר, וא"כ א"א לנו לומר רק כפי שמצינו בבגור"ר דהיינו בענין משפה"ת דווקא. וא"כ לפי מה שביארנו לעיל דהרמב"ם ס"ל דמהסברא החיצונה הי' מועיל

(או אם נתפוס סברת התוס' בכתובות אולי יש לתרץ כתיורץ הלח"מ והח"ס הנ"ל, ואף דהרמב"ם לא ס"ל הסברא הנ"ל, היינו לשיטתם דס"ל דילפינן מייטורא, אבל ר' יוחנן מאחר דס"ל דבעינן אפשר לקיימו ע"י שליח ע"כ ס"ל דילפינן משום דחידוש הוא כנ"ל, וא"כ לדידי' שפיר י"ל כסברת התוס', ועפ"ז יתורץ גם אם יסבור ר' יוחנן דבעל מנת לא בעינן משפח"ת ודו"ק).

והנה לפי מה שביארנו בשיטת הרמב"ם דס"ל דילפינן מבגו"ר רק מייטורא דקרא, וא"כ ע"כ ס"ל דהסברא החיצונה אצלנו בלא הילפותא שכל תנאי מועיל כנ"ל, יבורר לנו עוד דעת הרמב"ם בספק א' שנסתפק בקצוה"ח סי' רמ"א ס"ק ט' היכא שהתנאי אינו נעשה כמשפח"ת אם מחוייב הוא עכ"פ לקיים תנאו, או שאז הוי פטומי מילי בעלמא כיון שלא נעשה כמשפח"ת ואין שום חיוב עליו לקיים התנאי, יעו"ש שהעלה דמחוייב הוא עכ"פ לקיים תנאו. וכ"כ כ"פ בספרו אב"מ בסי' כ"ט ס"ק א' וס"ק י"ד ובסי' ל"ח ס"ק ו' יעו"ש. וכ"כ הגאון בעל ישועות יעקב במקומו סי' ל"ח. אמנם הנה"מ שם בסי' רמ"א ס"ק יו"ד ובספרו תורת גיטין סי' קמ"ג ס"ק י"א, וכן הגאון מהר"מ מינץ בתשובותיו סי' כ"ד חולקים על הקצוה"ח והישוע"י, וס"ל דהיכא שלא נעשה כמשפח"ת הוי פטומי מילי בעלמא ואין שום חיוב לקיים התנאי עי' עליהם.

והנראה לנו בזה הוא דספק זה תלוי בהחקירה שהקדמנו לעיל איך היא הסברא החיצונה בלא הילפותא מבגו"ר, דאם נאמר דמן הסברא החיצונה לא הי' מועיל שום תנאי או ע"כ היכא שהתנאי לא נעשה כמשפח"ת

דקרא מה יועיל לנו איזה סברות שהם מאחר דלא ילפינן רק מייטורא דקרא, ואם ליכא יתור מה מהני הסברא, והוא פשוט. וא"כ לפי מה שביארנו דהרמב"ם ס"ל דילפינן מבגו"ר רק מייטורא ושכ"כ גם בשעה"מ גם לפי דעתו שדעת הרמב"ם בזה כן, א"כ ע"כ לית לי' סברת תוס' כתובות הנ"ל ואזדא לי' לכאורה תירוצם של הלח"מ והח"ס לתרץ בסברא זו שיטת הרמב"ם.

אכן לפי שבארנו יתורץ קושית הר"ן והרשב"א הנ"ל באופן מרווח, דלפי מה שביארנו דמשו"ה לא ס"ל להרמב"ם הא דאפשר לקיימו ע"י שליח משום דלשיטתו דס"ל דילפינן מבגו"ר רק מייטורא דקרא מוכרח לדחות זה כנ"ל באריכות. וא"כ ר' יוחנן דס"ל באמת דבעינן פרט זה דאפשר לקיימו ע"י שליח ע"כ לומר דס"ל דילפינן לא מייטורא רק משום דחידוש הוא וכתב אדא בר אהבה בגיטין שם, ולפי מה שביארנו עוד לעיל דמאן דס"ל דילפינן מבגו"ר לא מייטורא רק משום דחידוש הוא ס"ל על כרחין דגם ב'על מנת' בעינן משפח"ת כנ"ל באריכות דהא בהא תליא, וא"כ ע"כ ר' יוחנן ס"ל דגם ב'על מנת' בעינן משפח"ת, ומשו"ה ס"ל ד'חליצה מוטעית כשרה' משום שאינו כמשפח"ת אף שהוא ב'על מנת', משום דלשיטתו גם בע"מ בעינן משפח"ת כנ"ל, אבל הרמב"ם לשיטתו דס"ל דילפינן רק מייטורא דקרא וע"כ לדידי' בע"מ לא בעינן משפח"ת כנ"ל, נמצא ----- ר' יוחנן על שיטת הרמב"ם, דר' יוחנן לשיטתו והרמב"ם לשיטתו, ודו"ק היטב.

וע"כ היכא שלא נעשה כמשפה"ת אף שגזירת התורה הי' שלא יבטל המעשה, אבל עכ"פ הסברא החיצונה נשארה בתוקפה שכוונת המתנה הי' בפנימיות רצונו דווקא על אופן התנאי שהתנה, וא"כ מחוייב הוא עכ"פ לקיים תנאו ודו"ק.

וא"כ לפי מה שביארנו בשיטת הרמב"ם שהשמיט הא דאפשר לקיימו ע"י שליח משום דלשיטתו דס"ל דילפינן מבגו"ד רק מייתורא דקרא מוכרח לדחות הא דאפשר לקיימו ע"י שליח כנ"ל באריכות, א"כ הרי ס"ל דהסברא החיצונה הי' אצלנו שכל תנאי מועיל באיזה אופן שהוא, וממילא לפי מה שביארנו דאם נימא דמן הסברא החיצונה הי' כל תנאי מועיל או ע"כ היכא שלא נעשה כמשפה"ת מחוייב הוא עכ"פ לקיים תנאו כנ"ל דהא בהא תליא, וא"כ הרי נתברר לנו דעת הרמב"ם בספק זה שנסתפק בקצוה"ח והנה"מ הנ"ל להרמב"ם כהקצוה"ח דהיכא שלא נעשה כמשפה"ת מחוייב הוא עכ"פ לקיים תנאו ודו"ק.

ועפ"י כל הנ"ל יש לפרש כמין חומר מה שהתחלנו בהנוסח דתנאים שמתחיל ב'המגיד מראשית אחרית' דווקא ומה שאין כאן משפטי התנאים, דהנה רש"י כ' בתחילת התורה "אמר ר' יצחק לא היה צריך להתחיל התורה אלא מהחודש הזה לכם כו' אלא כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גויים כו' שלא יאמרו לסטים אתם כו' לכך הקדים בראשית כו' וברצונו נתנה לישראל דווקא", עיי"ש ברש"י. ועי' עוד במפרשים האחרונים על דברי רש"י הנ"ל שהוא במה שא' בראשית, "בשביל

הוי פטומי מילי בעלמא, דהסברא מה דאמרינן דכל תנאי לא הי' מועיל לבטל המעשה היינו משום דכיון שעשה מעשה, והמעשה הרי מצד עצמה אינו נושא ענין התנאי, אמרינן אז דמה שהתנה התנאי אי"ז באמת בפנימיות רצונו, ואף כי אמר בפירושו ובתנאי כפול ואפי' משולש, מ"מ מאחר שהמעשה הוא סתירה להתנאי אמדינן דעתו שבאמת לא אכפת לי' בביטול התנאי, ורק שגזירת התורה הי' שבאם נעשה כמשפה"ת אז מבטל המעשה אף אם בפנימיות רצונו לא אכפת לי' גם בביטול התנאי, כי די לנו בחיצוניות רצונו מה שנראה לנו בגילוי ולא משגחינן בפנימיות רצונו. ואין הענין שהתורה גילתה לנו שטעינו בהסברא (לבד שזה בלא"כ א"א לומר כן מכמה טעמים אשר אין להאריך בזה) דהיכא שהתנאי נעשה כמשפה"ת אז גם פנימיות רצונו בזה, דזה לא שייך רק בדברים שהם תלויים בהמתנה, לא במה שתלוי בהענין וכמובן (ודו"ק היטב), וא"כ היכא שלא נעשה כמשפה"ת נשאר כפי הסברא החיצונה שבאמת לא איכפת לי' בביטול התנאי, והוי פטומי מילי בעלמא, ואין שום חיוב עליו לקיים התנאי. אמנם אם נאמר דהסברא החיצונה הי' שכל תנאי מועיל אף שלא כמשפה"ת, והיינו דהסברא אצלנו דבוודאי כיון שהתנה בוודאי גם פנימיות רצונו בזה, ובוודאי איכפת לי' בביטול התנאי, וע"כ אינו חל המעשה אלא על אופן שהתנה, והתורה היא שגזרה לנו דאף שפנימיות רצונו בזה עכ"ז אינו יכול לבטל המעשה רק אם נעשה כמשפה"ת (דג"כ אין לומר שהתורה גילתה לנו דווקא באופן משפה"ת או פנימיות רצונו בזה כנ"ל דזה לא שייך אלא במה שתלוי בהמתנה לא במה שתלוי בהענין).

המגיד מראשית אחרית', היינו מה שהתחיל התורה בבראשית אשר באמת הי' צריך לכתוב זה בסוף התורה וכמ"ש בשפתי חכמים שם, וזה מה שהגיד 'מראשית' היינו בתחילת התורה, 'אחרית' היינו מה שצריך להיות בסוף התורה, אשר הוא משום ש'לא יאמרו לסטים אתם' כו' וכמ"ש רש"י, וכנ"ל בתכלית הכוונה בבריאת העולם הי' רק בשביל נש"י ותומ"צ, וכתנאי שהתנה הקב"ה במע"ב, אשר משם מוכח כנ"ל דהיכא שלא נעשה כמשפח"ת מחוייב הוא עכ"פ לקיים תנאו, הנה זה יתן שם טוב ושארית לאלה דברי התנאים והברית', היינו ממה שמוכח מזה שעכ"פ מחוייב לקיים תנאו, הנה זה יתן קיום ושארית לאלה דברי התנאים והברית שהוא ג"כ לא כמשפח"ת, דכאן ע"כ המעשה הוא התחייבות הפרטים מב' הצדדים, והתנאי הוא מה שישא למז"ט כו', שאם ישא אז יש התחייבות הצדדים, ולכאורה הרי אין כאן משפח"ת דאין כאן תנאי כפול וכדומה. אמנם באמת אדרבא נעשה כאן כוונה שלא כמשפח"ת, כדי שיהי' שארית וקיום היינו שיהי' מחוייב לקיים התנאי דישא כו', דאם הי' נעשה כמשפח"ת אז אדרבא אין שום חיוב עליו לקיים התנאי כדי שיתקיים המעשה וכמו שהאריך בזה בקצוה"ח שם (ובאמת מפורש הוא ברא"ש הנ"ל ביבמות בפ' מצוות הליצה), אבל עכשיו שנעשה שלא כמשפח"ת דאז מחוייב הוא לקיים התנאי דישא כנ"ל, ממילא יהי' מזה שם טוב ושארית וקיום לאלה דברי התנאים והברית, שיתקיים התנאי וישא למז"ט ושעה צלחה וכו'.

ישראל שנקראים ראשית ובשביל התורה שנקראת ראשית" כידוע דברי חז"ל בזה. כי תכלית הכוונה בבריאת והתהוות העולם הי' רק בשביל ישראל ושיקיימו תומ"צ. וידוע מאמרם ז"ל בכ"מ "תנאי התנה הקב"ה במע"ב אם יקיימו ישראל תורתו מוטב, ואם לאו אחזיר העולם לתוהו ובוהו", ולכאורה הרי תנאי זה שהתנה הקב"ה במע"ב אינו כדין משפח"ת, דהרי א"א לקיים המעשה ע"י שליח, דהרי רק הוא ית' לבדו בכוחו ויכולתו להוות היש מאין ואפס המוחלט וכידוע העניינים בזה בדא"ח, וא"כ מה מהני התנאי שהתנה הקב"ה במע"ב אחרי שאינו כמשפח"ת. (מובן שלהפוסקים דס"ל דבעינן האי פרט דאפשר לקיימו ע"י שליח התירוץ על קושיא זו בפשיטות עפ"י ש' התוס' בכתובות הנ"ל שכתבו הטעם דכיון שאין בידו לעשות שליח כמו"כ אין בכוחו להטיל תנאי, וא"כ מובן שאצלו ית' מה שהתהוות א"א ע"י שליח הוא לא מחמת גרעיותא חלילה, רק אדרבא הוא למעליותא כמובן ודו"ק ופשוט).

אלא ע"כ מדהתנה הקב"ה תנאי אף שא"א לקיימו ע"י שליח, מוכח מזה כדעת הרמב"ם הנ"ל דס"ל דלא בעינן פרט זה במשפח"ת, וא"כ ע"כ מוכח מזה ככל שיטות הרמב"ם שנו"ל בהא דתנאי קודם למעשה ובהא דב'על מנת' ו'מעכשיו' לא בעינן כלל משפח"ת, ובהא דמבגור' ילפינן רק מייתורא דקרא, אשר לפי שיטות הנ"ל ליכא ייתור על הא דאפשר לקיימו ע"י שליח כנ"ל באריכות, אשר ממילא מוכח מזה כנ"ל דהיכא שלא נעשה כמשפח"ת מחוייב הוא עכ"פ לקיים תנאו כנ"ל. וזהו

נדפס לזכות
החתן הת' אהרן שי'
והכלה מרת חנה תחי'
בלינוב

לרגל יום נישואיהם בשעתומ"צ
יום הבהיר י"ד בכסלו ה'תשפ"ב